

På väg mot en ny roll

– överväganden och förslag om Riksutställningar

Slutbetänkande av Kultursamverkansutredningen

Stockholm 2010

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2010:34

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23388-7
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Lena Adelson Liljeroth

Regeringen beslutade den 29 oktober 2009 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utarbeta ett förslag till införande av den nya modell för fördelning av statliga bidrag till kulturverksamheter på regional och lokal nivå, som regeringen presenterade i propositionen *Tid för kultur* (prop. 2009/10:3). Den 29 oktober 2009 förordnade chefen för Kulturdepartementet, statsrådet Lena Adelson Liljeroth, landshövdingen Chris Heister som särskild utredare. Utredningen har antagit namnet Kultursamverkansutredningen.

Den 22 februari 2010 överlämnade utredningen delbetänkandet *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11). I betänkandet redogjorde utredningen för en rad förslag och överväganden när det gällde den framtida utformningen av statens stöd till regional kulturverksamhet.

Kultursamverkansutredningen har därutöver haft i uppdrag att som en följd av den nya modellens införande föreslå lämpliga förändringar av Riksutställningars roll och uppdrag. Ämnesrådet Martin Sundin har varit utredningens sekreterare. Monica Berglund vid Regeringskansliets kommittéservice har assisterat utredningen.

Kultursamverkansutredningen överlämnar härmed slutbetänkandet *På väg mot en ny roll – överväganden och förslag om Riksutställningar* (SOU 2010:34). Vårt uppdrag är därmed slutfört.

Stockholm i maj 2010

Chris Heister

/Martin Sundin

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Utredningens uppdrag och arbetsformer	11
1.1 Utredningens uppdrag.....	11
1.2 Så här har vi arbetat.....	12
1.3 Kartläggningen av Riksutställningars verksamhet	13
2 Riksutställningars tillkomst och utveckling	15
2.1 Tidigare utredningar och förslag.....	15
2.1.1 1976 års kulturpolitiska proposition	16
2.1.2 1993 års kulturutredning.....	17
2.1.3 1996 års kulturpolitiska proposition	18
2.1.4 Museikoordinatorns betänkande	18
2.1.5 2007 års Kulturutredning	19
2.1.6 Tid för kultur	20
2.2 Riksutställningars utveckling genom åren.....	21
2.2.1 Omlokaliseringen till Gotland.....	22
3 Utställare och konstförmedlare i Sverige	25
3.1 Samhällets insatser för den samtida konsten.....	26
3.1.1 Statliga insatser	27
3.1.2 Regionala och kommunala insatser	30
3.1.3 Privata och ideella insatser	31
3.2 Vandringsutställningar.....	33
3.3 Utbildningar och konsultföretag inom utställnings- området.....	33

4	Riksställningars nuvarande verksamhet	35
4.1	Uppdrag i instruktion och regleringsbrev	35
4.2	Organisation	36
4.3	Ekonomi	37
4.4	Mål och resultat avseende verksamheten 2009	38
4.4.1	Vandringsutställningar.....	38
4.4.2	Kunskapsutveckling och tekniska tjänster	41
5	Överväganden om Riksställningars verksamhetsform....	43
5.1	Riksställningars verksamhetsform.....	43
6	Ett förändrat uppdrag för Riksställningar	49
6.1	Riksställningars nya uppdrag	50
6.1.1	Ändringar i Riksställningars instruktion	51
6.1.2	Ändringar i Riksställningars regleringsbrev.....	53
6.2	Resurs-, kompetens- och lokalbehov	56
7	Vissa konsekvenser av utredningens förslag	59
	Referenser.....	61
	Bilagor	
	<i>Bilaga 1</i> Kommittédirektiv.....	63
	<i>Bilaga 2</i> Utredningen har träffat.....	71

Sammanfattning

Kultursamverkansutredningen har haft i uppdrag att se över Riksutställningars roll och uppdrag och föreslå lämpliga förändringar. Syftet är att ge förbättrade möjligheter att utveckla utställningsmediet i hela landet så att publiken kan möta utställningar av hög kvalitet. Utredaren ska bl.a. beakta museisektorns behov av kompetensmässigt stöd och de prioriteringar som i dag gäller för Riksutställningar när det gäller barn och unga och samtida konst. Se direktiv i bilaga 1.

Ett underlag för utredningens arbete har varit den kartläggning som Kulturdepartementet tagit fram och som bygger på intervjuer med en rad intressenter som har beröringspunkter med Riksutställningars verksamhet. Utredningen har också själv haft en rad möten med olika aktörer på området.

Riksutställningars tillkomst och utveckling

Riksutställningar inleddes som en försöksverksamhet 1965 och omvandlades till stiftelse 1976. Den museiutredning som presenterades 1994 föreslog att Riksutställningar skulle bli en efterfrågestyrd organisation där önskemålen från olika samarbetspartners runt om i landet i huvudsak styrde vad organisationen arbetade med. I propositionen som presenterades 1996 valde den dåvarande regeringen dock att inte gå på den linjen. Istället omvandlades Riksutställningar från stiftelse till att bli en myndighet fr.o.m. 1998.

I Kulturutredningens betänkande som lades fram i februari 2009 föreslogs att Riksutställningar skulle slås samman med Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd, Arkitekturmuseet och Nämnden för hemslöjdsfrågor. I propositionen *Tid för kultur* bifölls inte förslaget. I stället angavs att Riksutställningar skulle minska sin

produktion av vandringsutställningar och få ett uppdrag som var mer inriktat på expertstöd och kompetensutveckling.

Riksutställningar har genom åren satsat på såväl stora utställningsprojekt som mindre produktioner riktade till skolor, bibliotek och andra samlingslokaler. Utställningarna har inte sällan haft samhällsdebatterande teman.

Beslutet att omlokalisera Riksutställningar till Gotland fattades 2005 och fullföljdes genom att nya lokaler invigdes 2008. Konsekvenserna har bl.a. blivit ökade kostnader och att nästan all personal bytts ut. Flytten har också gjort att Riksutställningar omprövat sin verksamhet i många delar.

Utställare och konstförmedlare i Sverige

Det finns uppskattningsvis cirka 2 000 museer och konsthallar i Sverige. Av dessa har ungefär 250 minst en person anställd på heltid. På museerna gjordes 2008 cirka 18 miljoner besök. De totala intäkterna för museiväsendet uppgick 2008 till närmare 4 miljarder kronor. Staten är den största finansiären av museernas verksamhet, därefter kommer kommuner och landsting. Kommunerna driver och finansierar dock de flesta konsthallarna.

Inom samtidskonstområdet är förutom Riksutställningar Moderna museet och Statens konstråd viktiga statliga aktörer. Statens kulturråd fördelar stöd till utställare av samtidskonst och Konstnärsnämnden bidrar genom att ge bildkonstnärer stipendier och genom att administrera det internationella konstnärsprogrammet Iaspis. Staten är även medfinansiär till konstkonsulenternas verksamhet, vilken bedrivs i 15 län och har landstingen som huvudmän. Landstingens stöd till samtidskonsten sker i övrigt huvudsakligen via stödet till de regionala museerna. Kommunerna är viktiga lokala aktörer för samtidskonsten genom stödet till kommunala konsthallar.

Andra viktiga aktörer inom konstområdet är Konstfrämjandet, Sveriges Konstföreningar samt Folkets Hus och Parker, Våra Gårdar och Sveriges Bygdegårdar.

Utställningsområdet har på senare år professionaliserats och akademiserats i stigande grad. Högre utbildningar i museologi och utställningsproduktion finns på många platser runt om i Sverige. Det finns också flera företag som på kommersiell basis erbjuder tjänster inom utställningsområdet.

Riksställningars nuvarande verksamhet

Riksställningar har till uppgift att producera, förmedla och arrangera turnerande utställningar i syfte att ge perspektiv på samtiden och samhällsutvecklingen. Myndigheten ska förmedla kunskaper och erfarenheter samt erbjuda tekniska tjänster till andra som vill arbeta med utställningar. Myndigheten är en enrådighetsmyndighet utan insynsråd. Riksställningar har i dag litet mer än 40 personer anställda. Innan flytten till Gotland uppgick personalstyrkan till 60–70 personer. Riksställningar hade 2010 ett anslag på cirka 47 miljoner kronor. En anslagsminskning på fem miljoner kronor är aviserad 2011.

Riksställningar har sedan flytten till Gotland inte kommit upp i den produktionsvolym av vandringsutställningar som man tidigare hade. År 2009 turnerade 13 utställningar. Innan flytten låg siffran runt 25. Av utställningarna var åtta riktade mot barn och unga och sju hade inslag av samtidskonst. Riksställningar har i samband med sina turnerande utställningar samarbetat med 76 utställningsarrangörer runt om i landet. Utställningarna har producerats i samarbete med, och i något fall på uppdrag av, ett flertal olika organisationer, myndigheter och institutioner. Riksställningar arbetar på olika sätt med att utveckla utställningsmediet, genom bl.a. kurser, utveckling av nya utställningsformat och genom att publicera nyhetsbrev och handledningar.

Överväganden om Riksställningars framtida verksamhetsform

Det har inte legat inom ramen för vårt uppdrag att lämna förslag om en nedläggning av Riksställningar som självständig myndighet. Vi gör dessutom bedömningen att Riksställningar, har förutsättningar att utveckla sin verksamhet. Dock har utredningen mot bakgrund av den utveckling som sker i omvärlden och de synpunkter som vi tagit del av under utredningsarbetet funnit anledning att resonera kring vilka alternativen skulle vara till den nuvarande verksamhetsformen. Ett alternativ skulle kunna vara att slå samman myndigheten med andra myndigheter med liknande uppdrag såsom Moderna museet eller Statens konstråd. Ett annat att Riksställningars anslag i stället fördelades som utvecklings- och bidragsmedel till regionala och lokala museer och utställare.

Ytterligare ett alternativ vore att ge stöd till uppbyggnaden av ett produktions- och arrangörsnätverk för vandringsutställningar.

Ett förändrat uppdrag för Riksutställningar

Utredningen föreslår att regeringens uppdrag till Riksutställningar i instruktion och regleringsbrev förändras och anpassas till en ny roll som innebär minskad produktion av vandringsutställningar och ökat fokus på omvärldsanalys och tekniskt stöd. Riksutställningar besitter hög kompetens när det gäller utställningar för barn och unga och bör fortsatt ha detta som en särskild prioritering. Utredningen föreslår också att Riksutställningar bör behålla sitt samtidskonstuppdrag, men inrikta verksamheten på stöd till arrangörer.

Vi föreslår vidare att det museipedagogiska uppdraget som riktar sig till läns museerna ska upphöra eller omformuleras och att återrapporteringskravet när det gäller att öka samlingarnas rörlighet stryks ur regleringsbrevet.

Riksutställningar bör utöka sin samverkan med relevanta universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner som arbetar med utställningsmediet och med konstpedagogik. Riksutställningars lokaler bör i ökad omfattning kunna användas i utbildningssammanhang för experimentella och nyskapande projekt inom området.

Utredningen föreslår att Riksutställningars anslag bör behållas på den nivå som är beräknad för 2011.

1 Utredningens uppdrag och arbetsformer

1.1 Utredningens uppdrag

Kultursamverkansutredningen har haft i uppdrag av regeringen att utarbeta ett förslag till införande av den nya modell för fördelning av statliga bidrag till regional kulturverksamhet som riksdagen i december 2009 beslutade om. Denna del av uppdraget redovisades till regeringen den 22 februari 2010 i delbetänkandet *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11).

Utredningen har därutöver haft i uppdrag att – som en följd av förslagen om en ny modell för ökat samspel mellan stat, landsting och kommuner – föreslå lämpliga förändringar av Riksutställningars roll och uppdrag. Syftet är att ge förbättrade förutsättningar att utveckla utställningsmediet i hela landet så att publiken kan möta utställningar av hög kvalitet. Förslagen ska bl.a. beakta museisektorns behov av kompetensmässigt stöd, exempelvis vad gäller kunskapsutveckling inom utställningspedagogik, teknik-användning samt internationell omvärldsbevakning.

De särskilda prioriteringar som i dag gäller för Riksutställningars verksamhet när det gäller barn och unga samt samtida konst ska beaktas. Utredningen ska överväga i vad mån dessa uppgifter kan tillvaratas av andra offentliga aktörer inom musei- och utställningsområdet. Hänsyn bör även tas till det samarbetsuppdrag som föreslås i propositionen *Tid för kultur* (prop. 2009/10:3) för Riksförbundet Sveriges museer. Se direktiv i bilaga 1.

1.2 Så här har vi arbetat

Kulturpolitiken har en svår men ansvarsfull uppgift. Dess praktik handlar om att fastställa lagar och förordningar, anslagsramar, styrdokument och myndighetsstrukturer som gör att människor får möjlighet till ett rikare liv, till skönhetsupplevelser och till att ompröva sina livsval, sin identitet och kanske fundera på vad det ytterst innebär att vara människa. Kultur och konst är omdiskuterade begrepp som ständigt omprövas och omdefinieras. En liten, men inte alls obetydlig del av det kulturella och kulturpolitiska landskapet är utställningsväsendet. I Sverige har Riksutställningar alltsedan mitten på 1960-talet bidragit till att utställningar, och i synnerhet vandringsutställningar, inte bara betraktas som ett sätt att distribuera kultur utan som en uttrycksform i sig med en utvecklad estetik och pedagogik. Om detta kan mycket tänkas och skrivas. Vi har haft att förhålla oss till den statliga styrningen av verksamheten.

Ett viktigt underlag för utredningens överväganden har varit den kartläggning som tagits fram av Kulturdepartementet och som bygger på intervjuer med ett antal intressenter inom kulturlivet, i synnerhet på utställningsområdet, se avsnitt 1.3.

Utredningen har dessutom haft kontakter med Riksutställningar, Riksförbundet Sveriges museer, Läns museernas samarbetsråd, Konstnärernas Riksorganisation och med andra aktörer på området samt tagit del av årsredovisningar och rapporter som rör myndighetens verksamhet och utställningsområdet i stort.

Utställningsområdet är mycket komplext. Det finns ett otal frågeställningar som hör samman med Riksutställningars verksamhet, musei- och utställningssektorns utveckling och den nationella kulturpolitikens ambitioner och möjligheter inom detta område. Vi har valt att se vår analys av Riksutställningar som ett led i en process som innebär ökad dialog och långsiktighet i förhållandet mellan staten och den regionala nivån på det kulturpolitiska området. Den utgångspunkten uttrycks också i våra direktiv. Det innebär att de förslag och överväganden som lämnas är tydligt kopplade till införandet av den kultursamverkansmodell som utredningen redogjort för i betänkandet *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11).

1.3 Kartläggningen av Riksutställningars verksamhet

Som ett underlag för Kultursamverkansutredningens uppdrag avseende Riksutställningar har Kulturdepartementet låtit ta fram en kartläggning som till stora delar bygger på intervjuer med totalt 44 representanter för olika institutioner och verksamheter som har koppling till Riksutställningar. Kartläggningen har gjorts av Kajsa Ravin, verksamhetschef för Kultur- och föreningsstöd vid Karlstad kommuns kultur- och fritidsförvaltning och finns tillgänglig på Kulturdepartementet (Ku2010/750/KV).

Kartläggningen, och de samtal som utredningen själv har haft under resans gång, visar att det finns många olika och ofta motsatta åsikter om vad Riksutställningar har för betydelse och vad myndigheten borde inrikta sig på.

Kommunernas kulturförvaltningar uttrycker ett behov av att Riksutställningar distribuerar utställningar, särskilt för barn och unga. Museisektorn efterlyser nationella insatser för kompetensutveckling och samordning, medan vissa – men inte alla – aktörer inom samtidskonstområdet efterfrågar stöd till att bygga upp konstområdets infrastruktur och bistå med konstpedagogisk expertis.

Frågan om det behövs en nationell aktör för att utveckla utställningsmediet får olika svar i kartläggningen. Den utställningstekniska delen är det många som lyfter fram. Om Riksutställningar kan och bör ha uppdraget att utveckla museipedagogiken är det fler som är tveksamma till.

2 Riksställningars tillkomst och utveckling

I Kultursamverkansutredningens delbetänkande *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11) lämnas en redogörelse för de olika utredningar, propositioner och riksdagsbeslut som lett fram till beslutet om en ny samverkansmodell. I detta kapitel görs en översiktlig genomgång av hur Riksställningar och till Riksställningar anknuten verksamhet behandlats i olika utredningar och beslut. Avslutningsvis redogörs för myndighetens interna utveckling samt de konsekvenser som beslutet om att flytta verksamheten till Gotland inneburit.

2.1 Tidigare utredningar och förslag

Riksställningar har sitt ursprung i den försöksverksamhet med riksställningar som startade på hösten 1965 under ledning av regeringens expertgrupp 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65). Dess tidigaste föregångare kan sägas vara Riksförbundet för bildande konst som bildades 1930 och Föreningen Konst i Skolan som bildades 1947. Dessa organisationer gick samman med Riksställningar 1967.

Tankar om hur staten kan tillgodose att befolkningen i hela landet kan få tillgång till och öka sin kunskap om bl.a. bildkonsten fanns t.ex. också i den statliga folkbildningsutredning som lades fram på 1940-talet.

I direktiven till MUS 65 ingick att föreslå åtgärder för att få till stånd en allsidig utställningsverksamhet som nådde ut till allmänheten, skolan och det fria och frivilliga folkbildningsarbetet på ett bättre sätt än som hittills hade varit möjligt. I direktiven betonades vidare att allmänheten borde få bättre möjligheter att komma i

kontakt med museernas föremålsbestånd. Skapandet av Riksutställningar sågs som ett led i den processen.

Redan från början fanns det kritiska synpunkter på själva idén med Riksutställningar och det distributiva och centralistiska tänkande som man ansåg att verksamheten utgick ifrån.¹ Kritiken fanns bl.a. uttryckt i boken *70-talets museum: Samspel, kontakt, kommunikation*, som skrevs av fyra läns museichefer och landsantikvarier.² Bokens författare uttryckte oro för att en rikstäckande organisation skulle stå för idéinnehåll och produktion av utställningar, medan de regionala museerna i huvudsak skulle få rollen som passiva mottagare. I stället menade man att Riksutställningars verksamhet borde avgränsas till forskning och utveckling av utställningsmediet samt distribution av utställningar som produceras av andra.

2.1.1 1976 års kulturpolitiska proposition

I den sista i raden av tre kulturpolitiska propositioner som lades fram i mitten av 1970-talet behandlades frågan om Riksutställningars framtid.³ Mot bakgrund av betänkandet *Utställningar* (SOU 1974:43) från MUS 65 föreslog regeringen att Försöksverksamheten med riksutställningar skulle permanentas i form av en statlig stiftelse.

MUS 65 föreslog att Riksutställningar skulle bli ett gemensamt organ för musei- och utställningsväsendet med ett ansvar för verksamheten med vandringsutställningar i landet. Reaktionerna på förslaget från flera remissinstanser, främst museerna, var att detta kunde leda till att Riksutställningar skulle få en alltför dominerande ställning. I stället ville man att Riksutställningar skulle vara ett serviceorgan på utställningsområdet med uppgift att komplettera verksamheten vid andra kulturinstitutioner.

Den dåvarande regeringen hänvisade till den decentralisering av verksamhet och beslutsfunktioner på kulturområdet som hade genomförts som en följd av 1974 års kulturpolitiska beslut. Samverkan med andra institutioner betonades och även att Riksutställningar skulle ha en bred utställningsverksamhet som omfattade

¹ Se resonemang om detta i artikeln *Kulturavrens speglingar* av Mattias Bäckström i *Nordisk Museologi*, (2003:1) s. 71–94

² *70-talets museum: samspel, kontakt, kommunikation* av Erik Hofrén, Harald Hvarfner, Sten Rentzhog, Sune Zachrisson

³ Prop. 1975/76:135 om den statliga kulturpolitiken 3.

såväl konst-, kultur- och naturhistoriska utställningar som bredare samhällsinformerande och debatterande utställningar. Vikten av att lyfta fram bildkonsten betonades särskilt. Regeringen angav att en av uppgifterna för Riksställningar borde vara att överta och sända ut utställningar som andra hade producerat. Uppdraget skulle emellertid inte begränsas till samarbete med andra.

2.1.2 1993 års kulturutredning

I februari 1993 tillsatte den dåvarande regeringen en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att utvärdera kulturpolitikens inriktning med utgångspunkt i 1974 års kulturpolitiska mål och lämna förslag på mål och åtgärder för att främja kulturlivets utveckling. Kommittén, som antog namnet Kulturutredningen, presenterade sitt slutbetänkande *Kulturpolitikens inriktning* (SOU 1995:84) i augusti 1995.

Kulturutredningens bedömning när det gällde Riksställningars framtida roll utgick från det förslag som Museiutredningen tidigare lagt fram i sitt slutbetänkande *Minne och bildning* (SOU 1994:51).

Museiutredningens slutsats var att Riksställningar behövdes i museisystemet som en kompetent och väl fungerande part för förmedling av utställningar och kunskap om utställningsmediet. Riksställningar borde dock koncentrera sig på uppgiften att bistå övriga delar av museisystemet med att förmedla vandringsutställningar i landet och utomlands samt att i detta sammanhang utveckla utställningsmediet tekniskt och pedagogiskt. Som en följd av detta ansåg utredningen att Riksställningar borde omvandlas till att bli en efterfrågestyrd organisation där olika samarbetspartners runt om i landet i huvudsak styrde vad organisationen arbetade med.

Kulturutredningen föreslog i enighet med Museiutredningens förslag att Riksställningars anslag skulle delas i två delar. Av det dåvarande anslaget på 33 miljoner kronor borde 25 miljoner kronor, motsvarande tre fjärdedelar, fördelas av Riksställningar till utställningsproducenter som på egen hand eller i samverkan med andra vill producera utställningar för spridning i hela landet. Möjligheten att söka medel borde även finnas för andra parter än museer, t.ex. organisationer. Utredningen ansåg vidare att prioriteringarna för verksamheten skulle ligga på barn och unga, på den unga konsten och på utställningar som ingen annan gör.

2.1.3 1996 års kulturpolitiska proposition

Remissopinionen var till övervägande del positiv till Kulturutredningens förslag om ett förändrat uppdrag för Riksställningar. Trots det valde den dåvarande regeringen att i huvudsak inte följa utredningens linje.

I propositionen *Kulturpolitik* (prop. 1996/97:3) skrev regeringen bl.a. att verksamheten alltmer kommit att bedrivas i samarbete med och ofta på initiativ från utställningshuvudmän i hela landet. Avtalsreglerad samfinansiering hade blivit vanligare. Regeringen såg detta som en utveckling mot den efterfrågestyrning som Kulturutredningen efterlyste.

Regeringen konstaterade att Riksställningar under budgetåret 1994/95 använde 80 procent av sina resurser till vandringsutställningar och 20 procent till kunskapsförmedling och teknisk hjälp. Verksamheten hade koncentrerats mot att producera färre utställningar, men av en kvalitet och en inriktning som var svår att uppnå i andra former. Den kraftiga begränsning av Riksställningars producentroll som Kulturutredningen föreslog ansåg regeringen snarast skulle motverka uppgiften att vidareutveckla kunskaper och metoder på området. Istället pekade regeringen på förstärkt samverkan som ett medel för att öka spridningen och kvaliteten på verksamheten.

Den mest konkreta förändringen som följde av propositionen blev för Riksställningars del att Stiftelsen Riksställningar ombildades till myndighet fr.o.m. den 1 januari 1998. En sådan ombildning hade bl.a. föreslagits av Riksställningars styrelse. Som skäl för att ombilda verksamheten anförde regeringen att riksdagen angivit som principiell hållning att statlig verksamhet normalt skulle bedrivas i myndighetsform, att Riksställningar till 90 procent finansierades via statliga anslag och att inga andra skäl talade för att behålla stiftelseformen.

2.1.4 Museikoordinatorns betänkande

Regeringen tillkallade den 22 februari 2007 en särskild utredare med uppdrag att se över vissa frågor inom museisektorn. Utredningen – som fick beteckningen Museikoordinatorn – föreslog i sitt slutbetänkande *Kraftsamling – museisamverkan ger resultat* (SOU 2009:15), som överlämnades till regeringen i februari 2009, att en permanent

samordningsfunktion för museisektorn skulle inrättas. Museikoordinatorn föreslog att Riksutställningar i den nya strukturen skulle ha som uppgift att samverka med den nya samordningsfunktionen. Riksutställningar borde vidare få en stödjande och utvecklande roll i förhållande till museerna vad gäller omvärldsbevakning, publikarbete, nya medier, teknik och logistik m.m.

2.1.5 2007 års Kulturutredning

I betänkandet från den kommitté som regeringen tillsatte i juni 2007 för att se över kulturpolitiken, dess arbetsformer inriktning och som lade fram sitt betänkande (SOU 2009:16) i februari 2009, lämnades en rad förslag som berörde Riksutställningar direkt eller indirekt.

Utredningen gjorde, utifrån en analys av samhällsutvecklingen de senaste decennierna, bl.a. bedömningen att det fanns skäl att ändra de nationella kulturpolitiska målen och relationen mellan stat, kommuner och landsting när det gällde stöd till kulturverksamhet samt, som en konsekvens av detta, myndighetsstrukturen på kulturområdet.

Ett av utredningens förslag var att slå samman Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens konstråd och Arkitekturmuseet till en myndighet. Till denna myndighet skulle också föras den koordinatorsfunktion för museiområdet som Museikoordinatorn föreslagit. Den nya myndighetens skulle bilda en sfär för frågor som på olika sätt rörde historia, samtid och livsmiljö. Utredningen såg kopplingar och samordningsvinster mellan den verksamhet som de olika myndigheterna bedrev och hänvisade också till ett allmänt behov inom kulturområdet av en enklare, mer kraftfull och mindre uppsplittrad förvaltningsorganisation.

Kulturutredningen skrev att de under arbetets gång övervägt att föreslå en nedläggning av Riksutställningar, men att man funnit att verksamheten var efterfrågad och att den behövdes. Därför skulle större delen av verksamheten föras in i den föreslagna myndigheten. Verksamheten skulle dock behöva ändra inriktning.

Eftersom lokala och regionala kulturinstitutioner enligt utredningen både hade en hög kompetens och kvalitet och dessutom stod nära lokala arrangörer och målgrupper borde de ges möjlighet att producera utställningar för hela landet. Riksutställningars

resurser borde därför användas uteslutande till samverkan med statliga och regionala kulturinstitutioner, som blir ansvariga för utställningarnas innehåll. Riksutställningar borde också ägna sig åt praktisk utställningsproduktion och transport, att ta fram standarder samt bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet om t.ex. utställningsproduktion och om hur människors upplevelse av utställningarna.

Utredningen förutsatte dock samtidigt att den samlade myndigheten liksom i dag skulle bedriva utställningsproduktion i Riksutställningars lokaler i Visby. Vissa av myndighetens resurser skulle dock kunna frigöras för att bygga upp den föreslagna permanenta museikoordinatorsfunktionen.

2.1.6 Tid för kultur

Regeringen valde i propositionen *Tid för kultur* (prop. 2009/10:3), som beslutades i september 2009, att inte gå vidare med en samlad sfärmyndighet för historia, samtid och livsmiljö och inte heller en permanent museikoordinatorsfunktion. Däremot betonade regeringen att kraven på samarbete mellan myndigheterna skulle öka och öppnade också för att förändringar inom den statliga myndighetsstrukturen kunde komma att bli aktuella under de kommande åren.

När det gällde Riksutställningar, Stiftelsen Svenska rikskonserter och Riksteatern konstaterade regeringen att alla dessa tre institutioner skulle få ändrade förutsättningar i och med att stödet till de regionala institutionerna inom scenkonst, musik och utställningar förändrades.⁴ Statens insatser behövde i högre grad inriktas på expertstöd och kompetensutveckling både i förhållande till den regionala nivån och i förhållande till andra aktörer. Längst valde regeringen att gå när det gällde Stiftelsen Svenska rikskonserter, som föreslogs få ett slopat verksamhetsstöd. Istället skulle ansvaret för vissa nationella insatser på musikområdet föras över till Statens musiksamlingar.⁵ I propositionen meddelade regeringen att en utredare skulle utses för att se på Riksutställningars framtida roll och uppdrag.

⁴ Reformen finns utförligt beskriven i Kultursamverkansutredningens betänkande *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11).

⁵ Se förslag i betänkandet *I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken* (SOU 2010:12)

2.2 Riksställningars utveckling genom åren

I ovanstående avsnitt har vi redogjort för de olika utredningar och politiska beslut som lett fram till det uppdrag som Riksställningar har i dag. Från försöksverksamheten som inleddes 1965, via stiftelsebildningen drygt tio år senare till att bli en myndighet fr.o.m. 1998 och den översyn av verksamheten som denna utredning har i uppdrag att genomföra. Diskussionen om Riksställningars roll och uppdrag har sett likartad ut genom i stort sett hela denna 45-åriga period. Ska Riksställningar ha en egen tydlig profil och en egen konstnärlig identitet eller borde dess roll snarare vara att stödja andra utställare?

Riksställningars allra första vandringsutställning var *100 år med Nationalmuseum*. I utställningen ingick verk av bl.a. Rembrandt, Picasso och ett antal andra världsberömda namn ur Nationalmuseums samlingar. Utställningen gick på turné i lastbil till ett 20-tal orter runt om i landet. Ursprungsidén med Riksställningar var just att fler skulle få möjlighet att ta del av det gemensamma kulturarvet och de konstskatter som fanns i de centrala museernas samlingar.

Ganska snart fick dock utställningar som tog upp aktuella samhällsfrågor och politiska debattämnen ett allt större utrymme. Riksställningar var i hög utsträckning präglade av den rådande tidsandan under 1960- och 1970-talen och många utställningar hade som mer eller mindre uttalat syfte att utmana den konst- och historiesyn som man menade präglade det traditionella museiväsendet i Sverige.

En typisk utställning från den tiden var den kontroversiella *Sköna stund* som gick i turné under åren 1968–1970 och som belyste den rika västvärldens, i synnerhet Sveriges, förhållningssätt till utvecklingsländerna. Andra exempel är *Land du välsignade* från 1973 om industrialismens genombrott, arbetarnas miljöer och folkörelsernas framväxt 1850–1915.

Samhällsengagemanget har fortsatt att vara ett genomgående tema för Riksställningar, även om den politiska agendan kanske har blivit mindre entydig. En av Riksställningars största succéer genom åren, både hos kritiker och publik, är *Gud har 99 namn* som handlade om det mångreligiösa samhälle som Sverige utvecklats till och om symbolers betydelse. Utställningen var en av anledningarna till att Riksställningar fick ta emot Svenska Museiföreningens utmärkelse Årets museum 2001.

Riksutställningar har använt sig av flera olika distributionssätt och utställningsmedier. Under en tolvårsperiod under 1980- och 1990-talen utrustade Riksutställningar i samarbete med SJ ett antal utställningståg som rullade ut till olika platser i landet. Utställningen *Människor och båtar i Norden* fraktades under åren kring millennieskiftet runt till olika orter längs med Nordens kuster på ett fartyg. Vanligare har dock varit att använda sig av specialanpassade långtradare eller lastbilar, bussar eller släpvagnar. Genom åren har Riksutställningar skaffat sig en närmast unik kompetens när det gäller att distribuera utställningar och utforma dem så att de enkelt kan packas ned, transporteras, packas upp igen och anpassas till skiftande utställningslokaler eller miljöer.

Riksutställningar har under årens lopp gjort olika prioriteringar när det gäller storleken på utställningsprojekten. Under vissa perioder har man valt att satsa på färre men större och mer resurskrävande utställningsprojekt, medan man under andra perioder i stället prioriterat mindre utställningar som anpassas till visningar i t.ex. bibliotek, skolor och mindre visningslokaler. Både större och mindre utställningar har dock alltid funnits som en del av utbudet.

2.2.1 Omlokaliseringen till Gotland

Riksutställningar har ett flertal gånger varit föremål för olika utredningar och utvärderingar. Men det politiska beslut som kanske haft störst betydelse för verksamheten sedan försöksverksamheten påbörjades 1965 var inte grundat på några kulturpolitiska överväganden. Den 26 maj 2005 beslutade den dåvarande regeringen att Riksutställningar skulle flytta hela sin verksamhet från Stockholm till Gotland. Omlokaliseringen skulle enligt beslutet påbörjas under 2006 och vara helt genomförd senast den 31 december 2007.⁶

Beslutet föranleddes av 2004 års försvarspolitiska beslut (prop. 2004/5:5) som bl.a. innebar att Gotlands regemente, P 18 lades ned. För att kompensera bortfallet av arbetstillfällen på de orter och regioner som berördes av nedläggningar av militär verksamhet aviserade regeringen att ny- och omlokaliseringar av statliga arbetstillfällen skulle ske. En särskild utredare tillsattes med uppdrag att utreda och föreslå sådana lokaliseringar. Utredningen, som antog namnet Lokaliseringsutredningen (N2004:15), presenterade sina slutsatser i två rapporter i januari respektive mars 2005. I rapport-

⁶ Regeringsbeslut U2005/3610/Kr m.fl.

erna fanns förslag om att Riksantikvarieämbetet skulle flytta 260 tjänster från Stockholm till Gotland. Regeringens beslut blev emellertid att endast 140 tjänster vid Riksantikvarieämbetet skulle flyttas till Gotland och att Riksutställningar, som då hade en personalstyrka på drygt 60 personer, skulle flytta till Gotland.

Regeringens planer presenterades den 14 april 2005 i vårpropositionen. Riksutställningars ledning hade några veckor tidigare fått ett förhandsbesked om att ett beslut om flytt skulle fattas. Beskedet väckte starka protester både från myndighetsledningen, från fackliga organisationer och från olika intressenter och samarbetspartners. Någon ändring av beslutet var dock aldrig aktuell utan flytten genomfördes enligt planerna. I januari 2008 flyttade Riksutställningar in i sina nybyggda lokaler i Visby. Riksantikvarieämbetet hyr en annan del av fastigheten och myndigheterna har en gemensam entré och vissa andra gemensamma ytor.

Endast en handfull av Riksutställningars medarbetare valde att flytta med till Gotland och därför är större delen av personalstyrkan nyrekryterad. Flytten till Gotland har inneburit att myndighetens transport- och lokalkostnader har ökat. Den har fått stora konsekvenser för myndigheten och orsakat stor turbulens. Men flytten har också inneburit att myndigheten tvingats tänka i nya banor kring sitt uppdrag, sin organisation och sitt samarbete med andra.⁷

⁷ Se t.ex. *Omlokalisering – smärtsamt men nyttigt* artikel i Gotlands allehanda 2010-04-08.

3 Utställare och konstförmedlare i Sverige

Utställningsområdet är både brett och inte helt enkelt att överblicka eller avgränsa. I detta avsnitt ges en mycket översiktlig bild över den svenska musei- och utställningssektorn – vilka aktörerna är, hur de finansieras och vilken publik de vänder sig till. Vi beskriver också litet närmare verksamheten vid Statens konstråd och Moderna museet, de två statliga myndigheter som i likhet med Riksutställningar har uppdrag att verka inom området samtidskonst.

Då Statens kulturråd tog fram officiell statistik för området museer och konsthallar i Sverige 2008 tillfrågades totalt 251 institutioner.¹ I det urvalet ingår de museer och konsthallar som har anställd och yrkesutbildad personal och där personalens sammanlagda arbete uppgår till motsvarande minst en heltidstjänst under året. Detta gör att många av de mindre museerna och konsthallarna, bl.a. hembygdsgårdar och hembygdsmuseer, inte finns med. Det totala antalet konsthallar och museer i Sverige kan uppskattas till cirka 2 000. Till detta ska också läggas de gallerier och enskilda och ideella verksamheter som ägnar sig åt att producera eller visa utställningar.

Av de 251 tillfrågade institutionerna svarade 214. Dessa bildar underlaget för den officiella statistiken. Det totala antalet besök på museer och konsthallar beräknades uppgå till närmare 18 miljoner. Det mest besökta museet var Skansen som hade en besökssiffra på drygt 1,3 miljoner, därefter följde Vasamuseet som hade drygt 1,1 miljoner besökare och Dunkers kulturhus i Helsingborg och Moderna museet som bägge hade en besökssiffra runt en halv miljon. I genomsnitt hade museerna och konsthallarna 310 besök per dag. Omkring hälften av museernas samlingar är

¹ De statistiska uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från *Museer & konsthallar 2008, Kulturen i siffror 2009:4* utgiven av Statens kulturråd.

inriktade på kulturhistoria och närmare 30 procent på design, konst eller konsthantverk. Under 2008 genomfördes 2 130 utställningar och mer än 100 000 publika aktiviteter, dvs. visningar, stadsvandringar, kurser etc.

Av museerna räknas 23 som centrala museer. Det gemensamma för dessa är att de har staten som ägare och/eller huvudfinansiär, att de har någon form av nationellt uppdrag och att de sorterar under Kulturdepartementet. De centrala museerna är organiserade i tio myndigheter och fyra stiftelser. Utöver de centrala museerna finns det ytterligare 25 museer som har staten som huvudfinansiär. Det finns närmare 30 regionala museer och ungefär dubbelt så många kommunala museer i Sverige. Därutöver finns ett 40-tal konsthallar som vanligtvis har ett kommunalt huvudmannaskap.

De totala intäkterna för museiväsendet uppgick 2008 till närmare 4 miljarder kronor. Av dessa medel var cirka två tredjedelar offentlig finansiering. Staten bidrog med cirka 1,6 miljarder till museiväsendet. Två tredjedelar av dessa medel gick som årliga anslag till de centrala museerna, medan övriga medel var bidrag till främst regionala museer, men också i viss mån till kommunala museer och till konsthallar. Bidragsmedlen fördelas till största delen via Statens kulturråd.

Kommunerna är den näst största finansiären av museisektorn och bidrog med 630 miljoner kronor. Drygt hälften gick till kommunala museer, en fjärdedel till regionala museer och en sjättedel till konsthallar. Landtingens medel till museiverksamhet uppgick till närmare 400 miljoner kronor, varav huvuddelen avsåg regionala museer. Entréavgifterna utgjorde endast cirka 10 procent av de totala intäkterna.

Cirka hälften av museernas och konsthallarnas kostnader avser personal och den samlade personalstyrkan motsvarade totalt 4 640 årsverken. Lokalkostnader var den näst största enskilda utgiftsposten och uppgick till cirka 20 procent.

3.1 Samhällets insatser för den samtida konsten

Förutom konsthallarna finns det ungefär 40 museer som är särskilt inriktade på samtida eller äldre konst. I den gruppen finns såväl statliga, som kommunala och regionala museer och museer som drivs i enskild regi. Totalt fick dessa institutioner närmare 400 miljoner kronor i offentligt stöd 2008. Dessutom har flera

läns museer konstsamlingar och en mer eller mindre ambitiös utställningsverksamhet.²

Det finns också en handfull tongivande samtidskonstinstitutioner som tillkommit på privat initiativ och som är privat finansierade. Magasin 3 och Bonniers konsthall, bäge i Stockholm, är två exempel.

3.1.1 Statliga insatser

Statens kulturråd

Statens kulturråd ger bidrag till flera aktörer inom bild och formområdet. Bidragen ges till konstkonsulenter, utställningsarrangörer, konsthantverkskooperativ och centrala främjandeorganisationer. Dessutom fördelar Statens kulturråd verksamhetsbidrag och utvecklingsbidrag till landets läns museer.

Kulturrådet fördelade 2009 inom ramen för anslaget 4:5 *Bidrag till bild och formområdet* totalt 27,8 miljoner kronor till konstfrämjandeorganisationer, utställningsarrangörer och konsthantverkskooperativ.

Konstnärsnämnden

Konstnärsnämnden har till uppgift att besluta om statliga bidrag och ersättningar till konstnärer. Myndigheten ska hålla sig underlättad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden samt löpande bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till statlig verksamhet. Inom myndigheten finns Sveriges bildkonstnärskommitté, vars ledamöter utses av regeringen. Bildkonstnärskommittén fördelar den så kallade visningsersättningen som är en statlig ersättning åt bild- och formkonstnärer för att deras verk visas på offentliga institutioner.

Dessutom fördelar Bildkonstnärskommittén bidraget till Iaspis, som är ett internationellt program för bild- och formkonstnärer, vilket drivs som en särskild verksamhetsgren inom Konstnärsnämnden. Iaspis fördelar stipendier till svenska konstnärer för att arbeta vid någon av de utländska eller svenska ateljéer som ingår i programmet. Dessutom erbjuder programmet möjlighet för utländska

² Uppgifter från Statens kulturråds statistiska undersökning om bild- och formområdet som preliminärt kommer att publiceras i slutet av maj 2010.

konstnärer att komma till Sverige och arbeta och ställa ut under ett antal månader. Iaspis arrangerar också ett utåtriktat program bestående av debatter, seminarier, utställningar, workshops, filmvisningar, föreläsningar och samtal. Verksamheten riktar sig primärt till professionella utövare. Dessutom bjuder Iaspis in utländska curatorer och kritiker för vistelser och studiebesök. Syftet är att stärka det internationella utbytet och befästa det internationella intresset för svensk bild- och formkonst.

Konstnärsnämndens samlade stipendie- och bidragsgivning (inklusive Iaspis) uppgick 2009 till 65,5 miljoner kronor i utbetalade medel.

Statens konstråd

Statens konstråd har, enligt sin instruktion (2007:1188) till uppgift att verka för att konsten blir ett naturligt och framträdande inslag i samhällsmiljön genom att myndigheten beställer och förvärvar god samtidskonst till statens byggnader och andra lokaler för statlig verksamhet, medverkar till att konst tillförs även andra gemensamma miljöer än sådana som brukas av staten, och sprider kunskap om konstens betydelse för en god samhällsmiljö.

Myndigheten ska särskilt förteckna samlingar av konst och konsthantverk som tillhör eller understöds av staten, och ha tillsyn över sådana samlingar och över hur statliga organ vårdar konstverk som tillhör staten och som är fast anbringade. Detta gäller för konstverk som inte står under tillsyn eller vård av någon annan myndighet eller inrättning som har betryggande sakkunskap i fråga om sådan konst.

Statens konstråd är en enrådighetsmyndighet som leds av en chef med titeln direktör. Hos myndigheten finns det också ett insynsråd bestående av fem ledamöter. År 2009 hade Statens konstråd 15 personer anställda, varav elva var tillsvidareanställda. Statens konstråd har 2010 ett förvaltningsanslag på 7,8 miljoner kronor, myndigheten disponerar också ett anslag på 33,1 miljoner kronor för gestaltning av den gemensamma miljön.

Statens konstråd ger arbetstillfällen till konstnärer över hela landet genom skissuppdrag och uppdrag för genomförande av konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet. År 2009 fick 38 konstnärer skissuppdrag, 26 av dessa i statliga projekt och 12 i samarbetsprojekt. Statens konstråd skrev under 2009 kontrakt med

11 konstnärer i statliga projekt och i den övriga verksamheten har Statens konstråd samarbetspartners skrivit kontrakt med 5 konstnärer. Verksamheten har resulterat i att 24 konstverk blivit klara under 2009.

Statens konstråd köper också in konstverk som erbjuds statliga verksamheter i form av konstkollektioner. År 2009 köptes totalt 325 konstverk in till en kostnad av 6,2 miljoner kronor.

Statens konstråd samverkar med statliga och andra fastighetsägare med beställning och placering av konst i den gemensamma miljön. I den del av verksamheten som är inriktad på icke-statliga miljöer eller byggnader prioriteras barn och unga särskilt. Statens konstråd satsar bl.a. på att stärka förståelsen och kunskapen kring den samtida konsten genom pedagogiska program som riktar sig till barn och unga. Inom ramen för sitt konstpedagogiska uppdrag utvecklar Statens konstråd metoder för att skapa relationer mellan publiken och den offentliga konsten. I det arbetet ingår att arrangera och delta i visningar, föredrag, seminarier, samtal och workshops. Myndigheten prioriterar sitt uppsökande arbete vilket innebär att närma sig nya målgrupper för att kommunicera kring samtidskonstens skiftande uttryck och på så sätt sprida kunskap om konstens betydelse för en god samhällsmiljö. Statens konstråd gör bedömningen att det uppsökande arbetet ger en unik nationell överblick och bidrar till att myndigheten har goda kontakter i hela landet.

Moderna museet

Moderna museet är det enda statliga centralmuseet som har ett uttryckligt samtidskonstuppdrag. Det förekommer dock att andra centralmuseer visar samtida konst och samarbetar med konstnärer i sin utställningsverksamhet.³ Museet har en framstående samling av svensk och internationell konst från 1900- och 2000-talet. Myndigheten anger i sin årsredovisning för 2009 att det finns närmare 64 000 verk i museets konstdatabas och dessutom 370 000 oregistrerade fotografiska verk. Under 2009 växte samlingen med 176 konstverk som antingen donerats till eller inköpts av museet. Moderna museet hade under 2009 totalt 325 000 besökare.⁴ I

³ Bildmuseet i Umeå är även det ett statligt museum som är inriktat på samtidskonst. Bildmuseet tillhör Umeå universitet.

⁴ Museet anger två besöksiffror – 325 000 löste biljett och tog del av utställningarna, medan 582 000 besökte byggnaden.

december 2009 invigdes Moderna Museet Malmö, som är en avdelning inom myndigheten. Dess verksamhet finansieras gemensamt av Moderna museet, Region Skåne och Malmö kommun.

Under 2009 hade Moderna museet drygt 2 000 konstverk ur sina samlingar deponerade. Ungefär hälften av dessa är utlån till departement och andra myndigheter i Stockholmsområdet. Övriga verk, i huvudsak grafik eller måleri, spridda på olika håll i landet och på svenska ambassader och konsulat i olika delar av världen. Moderna museet lånade 2009 ut 303 verk till 61 institutioner för att användas i utställningar. Av dessa institutioner låg tio i Stockholm, 14 i övriga Sverige och 37 utanför Sveriges gränser. Denna siffra har varit ganska konstant över åren om man bortser från den period under 2000-talet då Moderna museet höll byggnaden på Skeppsholmen stängd för renovering. Museet hade då ett omfattande samarbete med andra museer i det som kallades C/o Moderna museet.

Moderna har under 2009 turnerat tre större utställningar som museet producerat. Utställningarna har visats i antingen Danmark, Schweiz eller USA, men inte på andra platser i Sverige.

Under 2009 genomfördes också programverksamhet för barn och unga, t.ex. specialvisningar, verkstad, och workshops. Museet räknar med att totalt 17 000 barn och ungdomar deltog.

Moderna museet betalade under 2009 ut totalt 315 000 kronor till 13 konstnärer enligt avtalet om konstnärers medverkan och ersättning vid utställningar. Museet anger själva att man 2009 hade ovanligt få utställningar med verksamma svenska konstnärer, men att antalet kommer att öka väsentligt under 2010.

3.1.2 Regionala och kommunala insatser

Enligt uppgifter från Statens kulturråd för 2007 avsatte landets landsting totalt 67 miljoner kronor till området bild och form, vilket motsvarar cirka två procent av de samlade kulturutgifterna.⁵ Då medräknas emellertid inte stödet till de regionala museerna, som i varierande grad ägnar sig åt att samla och förmedla konst. Landstingens samlade konstinköp uppgick 2007 till cirka 17,5 miljoner kronor. Det regionala engagemanget inom konstområdet varierar stort mellan olika län.

⁵ *Kulturens finansiering 2007, Kulturen i siffror 2008:7*, utgiven av Statens kulturråd.

Det finns konstkonsulenter, även kallade länskonstnärer, i alla län utom Blekinge, Jönköpings, Kronobergs och Stockholms län. Statens kulturråd fördelar varje år ett statligt bidrag, som de senaste åren legat runt 2,4 miljoner kronor, till konstkonsulentverksamheten. I övrigt finansieras verksamheten av landstingen. Statsbidraget till konstkonsulenterna syftar till att sprida, stimulera och öka kunskapen om konst och kultur, framför allt bland barn och unga och till att öka kvaliteten inom amatörkulturområdet. Statens kulturråd har länge strävat efter att integrera konsulentverksamheten i stödet till övrig regional kulturverksamhet och stödet till tre av konstkonsulenterna sker därför numer inom anslaget till läns museet i respektive län. Kultursamverkansutredningen har föreslagit att medlen till konsulentverksamhet inom konst, dans, mångkultur och hemslöjd ska ingå i de belopp som fördelas inom ramen för Kultursamverkansmodellen.⁶

Genom att driva konsthallar och konstmuseer, köpa in konst samt fördela bidrag till konstnärer och utställare spelar kommunerna en viktig roll för det lokala konstlivet. Som vi redogjort för ovan bedrivs huvuddelen av landets konsthallar i kommunal regi och inte minst i de tre storstadsområdena har den kommunala finansieringen en avgörande betydelse för konstlivet.

3.1.3 Privata och ideella insatser

Det görs många insatser från offentligt håll för att stödja bildkonstområdet i Sverige. Samtidigt finns det ett stort ideellt engagemang för att sprida och förmedla professionella bildkonstnärers verk. Det finns också starka kommersiella intressen i bildkonsten.

Konstnärsnämndens rapport om konstnärernas inkomster, som publicerades 2009 visar tydligt att gruppen bildkonstnärer, tillsammans med fotografer och konsthantverkare, är den enskilda yrkeskategori bland kulturskaparna som har lägst förvärvsinkomst och lägst nettoförmögenhet.⁷ Detta kontrasterar mot det faktum att ett fåtal samtida konstnärer säljer sina verk för mångmiljonselopp och att antalet gallerier och konsthallar är på framväxt. Den internationella konstmarknaden befinner sig i en kraftig tillväxt.

⁶ *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11) avsnitt 5.2, s. 79 ff.

⁷ *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005*. Konstnärsnämnden och Statistiska centralbyrån 2009.

Det är svårt att få en samlad bild av den privata konstmarknaden och den privata konsumtionen av konst. Svenska galleriförbundet hade enligt uppgift på sin hemsida 46 medlemmar under våren 2010. Den årliga omsättningen bland dessa uppgår till cirka 230 miljoner kronor. Runt 400 svenska konstnärer medverkar i utställningar som Galleriförbundets medlemmar arrangerar.⁸

Studieförbunden är viktiga arrangörer av olika typer av kulturprogram. Detta gäller även för konstområdet. År 2007 uppgav studieförbunden att det genomfördes närmare 16 000 enskilda program där utställningar ingick. Därtill kommer den konstbildande verksamheten som i hög utsträckning bedrivs på ideell basis.

Folkrörelsernas konstfrämjande är en ideell riksorganisation där 16 folkrörelseorganisationer ingår. Genom sin distriktsverksamhet bedriver Konstfrämjandet konstbildande verksamhet med konst på arbetsplatser, i konstklubbar, galleriverksamhet och olika typer av projekt. Konstfrämjandet samarbetar också med kommuner och landsting och arbetar på olika sätt för att göra konsten tillgänglig och vidga konstnärernas arbetsfält. En del i Konstfrämjandets verksamhet är att arrangera turnéutställningar.

Sveriges Konstföreningar är en intresseorganisation för landets cirka 1 000 konstföreningar, som sammanlagt har nära 300 000 medlemmar. Konstföreningarna arrangerar årligen totalt cirka 3 000 utställningar och 4 000 kulturprogram med föreläsningar, kurser, studiecirkel och resor. Många av utställningarna visas i allmänna lokaler. Sveriges Konstföreningar arrangerar vandringsutställningar som medlemmarna kan låna kostnadsfritt.

Riksorganisationen Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarnas Riksförbund och Riksföreningen Våra Gårdar ger stöd till sina lokala föreningar som i många fall arrangerar utställningar i sina lokaler. Verksamheten innefattar pedagogiskt arbete och platsspecifika konstprojekt. De organiserar också olika vandringsutställningar. Folkets Hus och Parker turnerar cirka 18 utställningar per år till medlemmarnas lokaler runt om i landet, vilket innebär cirka 100 visningstillfällen.

Inköpsutställningen *Konst åt alla* är ett samarrangemang mellan de tre organisationerna och den visas varje år på cirka tio platser i landet. Där ställer yrkesverksamma konstnärer ut sina verk och organisationerna kan göra sina inköp. Därefter bjuds allmänheten in och har möjlighet att inhandla konst.

⁸ Enligt muntliga uppgifter från Statens kulturråd.

3.2 Vandringsutställningar

Enligt statistik från Statens kulturråd förekommer vandringsutställningar inom bild- och formområdet i ganska begränsad utsträckning.⁹ Av utställningsarrangörerna, som i detta fall inte inbegriper museer med egna samlingar, uppger åtta av tio att de inte visade någon vandringsutställning alls under 2009. De som visade vandringsutställningar gjorde detta vanligtvis vid endast något enstaka tillfälle.

3.3 Utbildningar och konsultföretag inom utställningsområdet

Högre konstnärliga utbildningar finns på ett flertal platser i Sverige. Det har under de senaste åren även vuxit fram många utbildningar som är särskilt inriktade på museologi, utställningsproduktion och curatering av konst. Bland dessa kan nämnas Curatorprogrammet vid Stockholms universitet, som är ett internationellt inriktat mastersprogram för utställningsskapande främst inom konstområdet. Det innehåller både teoretiska kursmoment inom konstfilosofi, utställningsteori, management och juridik samt praktiska moment och en praktikperiod vid en institution. Konstfack i Stockholm har utbildningen Curator Lab som bl.a. riktar sig till yrkesverksamma curatorer. Vid Linköpings universitet erbjuds utbildningsprogrammet Kultur och mediegestaltning, där den studerande kan välja flera inriktningar bl.a. utställningsproduktion.

Musevetenskapliga utbildningsprogram erbjuds också vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå. Där och på många andra orter finns det också olika kortare kurser med konst- eller kulturpedagogisk inriktning. Högskolan på Gotland ger t.ex. kursen Utställning – form och gestaltning.

Det finns ett antal frilansande konstcuratorer som utför uppdrag åt museer, konsthallar och andra utställare. Dessutom finns det ett antal mindre företag som ägnar sig åt att utveckla utställningsmediet och bistå utställare med allt från transporter till ljussättning och hela utställningsproduktioner.

I sammanhanget bör också Norrköpings Visualiseringscenter nämnas. Centret invigs i slutet av maj 2010 och dess verksamhet bygger på forskning vid Linköpings universitet. På centret ska den

⁹ Statistiska uppgifter från Statens kulturråds kommande rapport om bild och formområdet.

senaste visualiseringstekniken, dvs. digitalt baserad medieteknik, presenteras för en bredare allmänhet. Innehållet inbegriper allt från konstnärliga installationer till medicinsk och kulturhistorisk visualisering.

4 Riksställningars nuvarande verksamhet

4.1 Uppdrag i instruktion och regleringsbrev

Enligt förordning (2007:1187) med instruktion för Riksställningar har myndigheten till uppgift att producera, förmedla och arrangera turnerande utställningar i syfte att ge perspektiv på samtiden och samhällsutvecklingen. Myndigheten ska förmedla kunskaper och erfarenheter samt erbjuda tekniska tjänster till andra som vill arbeta med utställningar. Myndigheten ska vidare i sin verksamhet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

I Riksställningars regleringsbrev för 2010 anges att myndigheten i sin verksamhet ska prioritera dels barn och ungdom, dels den samtida konsten. Riksställningar är dessutom i regleringsbrevet ålagda att återrapportera åtgärder som vidtagits för att utveckla samarbetet med museer och andra kulturinstitutioner i syfte att öka samlingarnas rörlighet i landet enligt följande:

- åtgärder som vidtagits för att utveckla samarbetet med museer och andra kulturinstitutioner i syfte att öka samlingarnas rörlighet i landet,
- antalet samproducerade utställningar,
- antalet vandringsutställningar,
- antalet turné dagar samt bokningstillfällen,
- antalet arrangörer respektive utställningar i mobila rum,
- åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Riksställningar har sedan 2008 i uppdrag att, i samverkan med de regionala museerna eller deras samordningsorgan, utarbeta former för en ökad samverkan som rör de regionala museernas utåtriktade

och pedagogiska arbete. Arbetet ska vara inriktat på utveckling av utställningsmediet och förmedlingen av utställningarna samt metoder för utställningsteknik. Riksutställningar ska vidare, mot bakgrund av gällande avtal mellan staten och berörda konstnärorganisationer om konstnärers medverkan och ersättning vid utställning av konstverk, särskilt redovisa utbetalda ersättningar till konstnärer som gjorts i enlighet med avtalet.

I övrigt har myndigheten en rad generella återrapporteringskrav som gäller för samtliga kulturmyndigheter t.ex. avseende regionalt utfall, lokalkostnader, bidrag och eventuella sponsormedel.

4.2 Organisation

Riksutställningar är – i likhet med de flesta myndigheter inom Kulturdepartementets område – en enrådighetsmyndighet utan insynsråd. Chefen för Riksutställningar har titeln generaldirektör.¹

Myndigheten är organiserad i sex underavdelningar: enheten för kommunikation, enheten för innehåll och utveckling, enheten för teknisk produktion, enheten för turné och pedagogik, den administrativa enheten samt ett projektkontor. I december 2009 hade Riksutställningar 47 personer anställda. Totalt under året hade myndigheten haft 56 personer anställda, varav 35 kvinnor och 21 män. I samband med flytten från Stockholm till Gotland, som var fullt genomförd 2008, har den största delen av personalstyrkan bytts ut eftersom de flesta som arbetade på Riksutställningar i Stockholm valde att lämna myndigheten. Myndigheten har också tvingats minska sin personalstyrka jämfört med tidigare år till följd av ökade kostnader och aviserade anslagsminskningar.

Tabell 4.1 Antal anställda vid Riksutställningar 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Medelantal anställda	62	56	58	64	66	68	69	60	49	47
Antal årsverken	53	50	52	60	65	58	63	62	47	46

¹ I skrivande stund – april 2010 - pågår en rekryteringsprocess för att finna en ny chef för myndigheten, den administrativa chefen fungerar som tillförordnad generaldirektör.

4.3 Ekonomi

År 2010 uppgår Riksställningars anslag till 47 143 000 kronor. Av dessa medel ska en miljon kronor användas för kostnader som är kopplade till avtalet om medverkan och ersättning.² Myndigheten har under åren 2007 till 2009 fått tillfälliga förstärkningar av anslaget för att kunna hantera de ökade kostnader som flytten till Gotland medfört. Regeringen har dock varit tydlig med att det inte är aktuellt att göra en permanent förstärkning av anslaget. Dessutom har regeringen i december 2009 i budgetpropositionen för 2010 aviserat att myndigheten fr.o.m. 2011 kommer att få en minskning av anslaget med 5 miljoner kronor.

Tack vare anslagsförstärkningarna, och på grund av att bemaningen av myndigheten efter flytten till Gotland tagit längre tid än beräknat, hade Riksställningar ett stort anslagssparande – totalt 9 885 000 kronor vid 2009 års början. Som en följd av övergången till kostnadsmässig avräkning mot anslag drogs 3 239 000 kronor in från myndigheten.³ Riksställningar har dock, enligt sin årsredovisning, tillämpat en försiktighetsprincip när det gäller sina kostnader och därför har myndigheten även med sig ett anslags-sparande på 6,2 miljoner kronor in i 2010. Att Riksställningar varit så försiktiga med att dra på sig kostnader förklaras bl.a. med att myndigheten haft oklara planeringsförutsättningar i och med att det funnits förslag om att förändra verksamheten, se vidare kapitel 2.

Av Riksställningars totala intäkter 2009 utgjordes 49,5 miljoner kronor av anslagsmedel, 3,8 miljoner kronor av avgifter och andra ersättningar och 2,1 miljoner kronor av bidrag. I posten avgifter och andra ersättningar räknas medel som myndigheten får från samarbetsparter i olika utställningsprojekt. År 2009 fick myndigheten bl.a. medel från Forum för levande historia och etnografiska museet (Statens museer för världskultur) för kostnader som Riksställningar lade ner på det gemensamma utställningsprojektet *(O)mänskligt*. Riksställningar räknar också in intäkter från produktion av utställningsmoduler till House of Sweden. En stor andel av bidragsintäkterna kommer från andra statliga myndigheter på vars uppdrag Riksställningar genomfört utställningsprojekt. I årsredovisningen för 2009 anger Riksställningar bl.a. Vetenskapsrådet, Naturvårdsverket och Svenska institutet som

² Avtalet reglerar den ersättning som en konstnär har rätt till då ett verk som är i konstnärens ägo visas av en statlig institution. Avtalet gäller fr.o.m. den 1 januari 2009.

³ Regeringsbeslut den 28 maj 2009, Fi2009/4428

bidragsgivare. I bidragsintäkterna ingår också det särskilda bidrag på 500 000 kronor som Riksutställningar fått för internationellt och interkulturellt arbete.

Riksutställningar redovisar sina kostnader fördelat på tre verksamhetsgrenar. Beräkningen bygger på direkta kostnader, samt stickprovsmätning av hur mycket arbetstid som läggs ned på respektive verksamhetsgren. Av redovisningen 2009 framgår att 43,2 miljoner kronor (78 procent) av kostnaderna avsåg vandringsutställningar, 11,6 miljoner kronor (21 procent) kunskapsutveckling, konsultation och tekniska tjänster. Slutligen gick 0,5 miljoner kronor (en procent) till uppdrags- och försäljningsverksamhet.

4.4 Mål och resultat avseende verksamheten 2009

Med utgångspunkt i det ovan redovisade uppdrag som regeringen gett Riksutställningar har myndigheten tagit fram sex fokuserade mål:

1. Internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete ska öka och integreras i Riksutställningars verksamhet.
2. Barn och ungdom och samtidskonsten ska prioriteras.
3. Vi ska utveckla utställningsmediet tekniskt, konstnärligt och pedagogiskt.
4. Vi ska uppnå tydligare kundfokus genom att utgå från sektorns behov snarare än att utgå från det vi själva vill erbjuda.
5. Vi ska bedriva kunskapsutveckling om utställningsmediet samt bistå med konsultation och tekniska tjänster i utställningsarbetet.
6. Vi ska utveckla samarbetet med museer och andra kulturinstitutioner i syfte att öka samlingarnas rörlighet i hela landet samt för att utveckla det utåtriktade pedagogiska arbetet.

4.4.1 Vandringsutställningar

Under 2009 invigde Riksutställningar 6 nya vandringsutställningar och myndigheten hade under året totalt 13 utställningar i turné. Åtta utställningar var riktade till barn och ungdom och i 7 av utställningarna hade samtida konstnärer eller formgivare medverkat i större eller mindre grad.

När det gäller utställningarna med samtidskonst fanns det i flera fall ett tydligt internationellt eller interkulturellt perspektiv:

Fokus Kina – var en utställning med åtta videokonstverk som på olika sätt kommenterar situationen i dagens Kina och illustrerar den roll som videokonsten fått för den demokratiska processen.

Utställningen *Her* är ett videoverk skapat av den sydafrikanska konstnären Candice Breitz. Den är ett led i Riksställningars satsning på att årligen introducera en betydande internationell samtidskonstnär för svensk publik.

Restore hope: Se mej! invigdes 2008 och bygger på ett videoverk av den turkiska samtidskonstnären Selda Assal. Den belyser och lyfter fram kvinnor i Sverige som tvingas leva gömda.

Magiska manteln är en utställning som är avsedd att visas på bibliotekens barnavdelningar och som presenterar islamisk kultur.

Ytterligare en samtidskonstutställning som bygger på den rörliga bilden är *Animationsinvasion* som är ett program innehållande 28 filmer, skapande av totalt 21 konstnärer.

Utöver dessa utställningar har Riksställningar också turnerat *Ung 7*, som är en återkommande vandringsutställning, som nu är inne på sin sjunde upplaga. Den syftar till att lyfta fram ung och experimentell formgivning.

Antalet turnerande utställningar under året ger i sig inte någon fullständig, eller kanske ens rättvisande bild av vad hur Riksställningars verksamhet utvecklar sig. Det är dels viktigt att notera att endast tre av dessa tretton utställningar visades under hela 2009. Fyra av utställningarna visades endast under första halvåret 2009 och två av utställningarna invigdes först sent under 2009. Totalt var det 7–9 utställningar som turnerade samtidigt.

Utställningarna *Fågel, fisk eller mitt emellan* samt *Magiska manteln* har dessutom gått på turné i vardera två olika versioner, med likartat innehåll. Dessa fyra utställningar skulle rent innehållsmässigt därför kunnat redovisas som två utställningar.

En tredje faktor som ska beaktas är storleken på utställningarna. Av den samtida konstens många uttryck har Riksställningar i första hand valt att inrikta sig på att visa videoverk – en prioritering som faller sig ganska naturlig när målet är att lätt kunna transportera och anpassa utställningsformatet till olika mottagare. Detta gör att Riksställningar använder sig av det mobila rummet – de specialanpassade långtradare som myndigheten sedan några år använder som rullande utställningshallar för bl.a. samtidskonst, samt den utställningsmöbel som kallas Show unit och som främst

är lämpad för filmvisning. Även *Fågel, fisk eller mitt emellan* samt *Magiska manteln* är små till formatet. De ytmässigt större utställningarna har varit *LEK – en allvarlig utställning*, som producerades redan 2004 och som 2009 visades på tre orter samt *Ung 7*, som visades på åtta turnéorter.

En tydlig trend i Riksutställningars verksamhet är att antalet utställningar stadigt minskar. Från att ha turnerat cirka 25 utställningar per år fram till mitten av 2000-talet har antalet de senare åren minskat till cirka hälften.

Tabell 4.2 Utvecklingen av verksamheten med vandringsutställningar 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antal utställningar i turné	24	25	26	29	27	25	22	14	12	13
Antal nya produktioner	11	10	10	12	5	7	5	3	3	6
Antal visnings-tillfällen	146	134	137	149	135	130	107	67	78	76
Besökta kommuner	76	72	73	80	76	60	71	40	49	58

Riksutställningar har i samband med sina turnerande utställningar samarbetat med 76 utställningsarrangörer runt om i landet. Utställningarna har producerats i samarbete med och, i något fall, på uppdrag av ett flertal olika organisationer, myndigheter och institutioner. De utställningar som visades 2009 är ett resultat av samarbeten med Svenska Institutet, Naturvårdsverket, Studieförbundet, Malmö museer, Judiska museet, Samiskt informationscentrum, Forum för levande historia, Myndigheten för skolutveckling, Rabén & Sjögren Bonnier Carlsen, Stockholms länsmuseum, Studieförbundet Sensus, Vetenskapsrådet, Vitterhetsakademien, Forskningsrådet Formas, Gotlands museum, Västra Götalandsregionen, Östasiatiska museet, Intercult, ReOrient, Riksteatern, Föreningen Svensk Form, Form/Design Center och Stockholm Furniture Fair.

4.4.2 Kunskapsutveckling och tekniska tjänster

Riksställningar anger i årsredovisningen att myndigheten i sin externa kunskapsutveckling i första hand vänder sig till tre kategorier. Den första kategorin är professionellt verksamma inom utställningssektorn, exempelvis intendenten, pedagoger, tekniker, formgivare och utställningsproducenter. Den andra är semiprofessionella och eldsjälarna, dvs. de som endast delvis arbetar med utställningsmediet såsom bibliotekarier, kultursekreterare och lärare. Här räknas också in ideella organisationer och föreningar, nätverk och unga som vill använda utställningsmediet för att framföra ett budskap. Den tredje kategorin utgörs av formella utbildningar inom utställningsmediet vid universitet och högskolor.

Riksställningar identifierar själva att kompetensutveckling och kunskapsbyggande inom utställningsmediet, konstnärligt, konceptuellt, tekniskt och pedagogiskt är mycket efterfrågade delar i verksamheten. Detta inbegriper utbildningar för utställningsproducenter, tekniker, kommunikatörer och pedagoger.

Vidare pekar Riksställningar på behovet av omvärldsbevakning av utställningsområdet internationellt och skapandet av mötesplatser och samarbetsytor för utställningssektorn. Att resurserna är knappa på många håll gör att det finns ett behov av att göra samproduktioner och få stöd vad gäller produktion, turnéupplägg och pedagogiskt arbete. Detta trots att professionaliseringen inom området ökar och även viljan att från de enskilda institutionerna stå för idéinnehåll och på egen hand initiera utställningsproduktioner.

Riksställningars arbete med omvärldsbevakning av utställningsmediet sker bl.a. genom nyhetsbrevet *Spana!* som har närmare 2 000 prenumeranter. Webbtjänsten *Utstället* riktar sig till unga med tips och inspiration till den som vill skapa en egen utställning.

Riksställningar har också arrangerat skrivarkurser för utställningstexter, projektledarutbildningar och endagarskurser i vandringsbarhet samt ordnat seminarier.

Inom ramen för den internationella omvärldsbevakningen har Riksställningar gett ut *Future Exhibitions*, en publikation om utställningsmediet och dess framtid. Riksställningar har också ett internationellt residensprogram till vilket bl.a. konstnärer och curatorer bjuds in.

När det gäller teknikutveckling har Riksställningar tagit i bruk mobila släpvagnar och digitala utställningsmoduler som kan uppdateras på distans. Ett samarbetsprojekt har inletts i syfte att ta

fram ett pedagogiskt verktyg för mobiltelefoner som kan användas av utställningsbesökare.

I Riksställningars teknikpool ingår numer 105 aktiva tekniker, som kan bistå dem som visar Riksställningars vandringsutställningar runt om i landet.

5 Överväganden om Riksställningars verksamhetsform

5.1 Riksställningars verksamhetsform

Det har inte legat inom ramen för vårt uppdrag att lämna förslag om en nedläggning av Riksställningar som självständig myndighet. Vi gör dessutom bedömningen att Riksställningar, som självständig myndighet har förutsättningar att utveckla den framtida roll som vi redogör för i kapitel sex.

Det har emellertid under vårt utredningsarbete framkommit en rad olika synpunkter på om den nuvarande verksamhetsformen är den mest lämpade med tanke på den ändrade inriktningen och utvecklingen i omvärlden. Dessutom har regeringen efter det att utredningen tillsatts fattat en rad beslut som kan få betydelse för Riksställningars uppdrag på sikt.

Regeringen har den 18 mars 2010 beslutat om ett uppdrag till Riksförbundet Sveriges museer att utveckla sin roll som en främjande och samlande aktör i museisektorn och hantera professionsrelaterade frågor som innefattar bl.a. utbildning, kompetensutveckling och internationellt samarbete.¹ Senast den 15 juni 2010 ska en delrapport lämnas till Kulturdepartementet och senast den 1 mars 2011 ska en redogörelse för uppdragets genomförande lämnas till regeringen.

Den 18 mars 2010 beslutade regeringen också om ett uppdrag till de centrala museerna om att redovisa hur de gemensamt avser att stärka samarbetet inom museisektorn när det gäller såväl administration som kärnverksamhet.² De centrala museerna ska även redovisa hur samarbetet mellan museisektorn och andra samhälls-

¹ Dnr. Ku2010/551/KT

² Dnr. Ku2010/552/KT

områden kan stärkas. Museerna ska vidare gemensamt och i samråd med de regionala museerna och Riksförbundet Sveriges museer lämna förslag på hur samverkan mellan de centrala museerna, de regionala museerna och övriga museisektorn kan utformas. De centrala museerna ska senast den 15 juni 2010 lämna en första gemensam redogörelse av uppdraget till Kulturdepartementet. Senast den 1 mars 2011 ska de redovisa uppdraget i en gemensam slutrapport till Kulturdepartementet. I slutrapporten ska framgå hur ett fortsatt arbete med att utveckla samarbetet inom museisektorn kan bedrivas.

Den 18 mars överlämnade regeringen propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt* (prop. 2009/10:175) till riksdagen. I propositionen gör regeringen bl.a. bedömningen att samverkan, inte minst myndigheter emellan, ytterligare måste utvecklas, dels av effektivitetsskäl, dels för att medborgare, företagare och andra förväntar sig att staten uppträder samordnat. Regeringen skriver dessutom att en fortsatt hög takt kommer att hållas i arbetet med strukturförändringar och omprövningar av det statliga åtagandet inom olika verksamhetsområden.

Kultursamverkansutredningen har därför resonerat kring vilka alternativ som skulle vara möjliga om en annan verksamhetsform skulle övervägas. Ett alternativ skulle kunna vara att slå samman myndigheten med andra myndigheter med liknande uppdrag. Ett annat vore att Riksställningars anslag i stället fördelades som utvecklings- och bidragsmedel till regionala och lokala museer och utställare. Ytterligare ett alternativ skulle vara att staten gav stöd till uppbyggnaden av ett produktions- och arrangörsnätverk för vandringsutställningar.

Sammanlagning med andra myndigheter

Moderna museet

Riksställningars motsvarighet i Norge bildades redan 1953 och fick namnet Riksgalleriet. Som namnet antyder var verksamheten helt inriktad på bildkonst och konsthantverk. I övrigt var parallellerna till Riksställningar i Sverige, när det gäller verksamhet och inriktning många. Riksgalleriet inlemmades 1990 i Museet för samtidskonst och bytte 1992 namn till Riksställningar. Redan 1996 fick Riksställningar på nytt status som en självständig

nationell institution. Efter att verksamheten 2004 hade evaluerats beslöt Stortinget att Riksställningar från den 1 juli 2005 skulle uppgå i Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design. Nasjonalmuseet etablerades 2003 och består av den verksamhet som tidigare bedrevs inom ramen för Arkitekturmuseet, Kunstindustrimuseet, Museet for samtidskunst och Nasjinalgalleriet.

Diskussionen om norska Riksställningars roll och uppdrag liknar den svenska debatten om Riksställningar i många avseenden.³ Samma resonemang har förts om behovet av att institutionen har en egen produktion och egen konstnärlig profil eller om den snarare bör vara en stödfunktion till regionala aktörer. Ska den vara ett alternativ eller ett komplement?

Skulle man göra motsvarande förändring i Sverige ligger ett inordnande av Riksställningar under Moderna museet närmast till hands. Detta skulle förmodligen innebära ökade möjligheter för Moderna museet att nå ut till hela landet. Moderna museet har i dag stora och intressanta samlingar som borde vara attraktiva att sprida i större utsträckning. Både Moderna museet och Riksställningar har ett samtidskonstuppdrag och de skulle kunna dra nytta av varandras expertis på området. Genom att samordna ledning och administrativa funktioner skulle effektiviseringsvinster också kunna uppnås. Ett sammanslaget Riksställningar och Moderna museet skulle bli en så pass stor myndighet – med nuvarande personalstyrka närmare 180 personer – att det inte är orimligt att tänka sig att verksamheten skulle kunna ha sin hemvist både i Stockholm och på Gotland. Med andra ord samma förhållande som gäller för Riksantikvarieämbetet i dag.

Nackdelarna med en sådan lösning vore att Riksställningars möjligheter att fungera som en förmedlande länk mellan olika museiinstitutioner och utställare skulle försvåras och organisationen skulle riskera att mista sin profil. Den kritik som ibland framförs från regionalt håll mot Riksställningar om att verksamheten utgår från ett centralistiskt perspektiv skulle knappast minska.

Statens konstråd

Tillsammans med Nationalmuseum, Moderna museet, Riksställningar, Region Skåne och Västra Götalandsregionen driver Statens konstråd i dag Nätverket Konst och Publik (KOP). Nätverkets

³ Evaluering av Riksställningar, Roger Blomgren 2004.

uppgift är att verka för att konst och publikfrågor ges fokus och belyses från olika positioner. Hittills har KOP arrangerat två nordiska seminarier kring strategiskt publikarbete.

Riksställningar och Statens konstråd har olika uppdrag och verksamhetsområden, men de har också många gemensamma beröringspunkter. För att klara sitt uppdrag behöver bägge myndigheterna en stor kompetens inom och överblick över samtidskonstområdet och väl etablerade kontakter med den kommunala beslutsnivån och administrationen. Genom att föra samman Statens konstråd och Riksställningar skulle två små och relativt resurs-svaga statliga myndigheter bli en starkare gemensam enhet.

En nackdel med den lösningen vore att antingen Riksställningar eller Statens konstråd, i så fall skulle behöva byta verksamhetsort. Riksställningar har etablerat sig på Gotland och nyrekryterat nästan hela personalstyrkan. Myndigheten har tecknat ett hyreskontrakt för de nya lokalerna som sträcker sig fram till 2013 och en eventuell flytt till Stockholm skulle förmodligen innebära minst lika höga hyreskostnader, förutsatt att utställningsproduktionen fortsatt kommer att ingå i uppdraget. Den omvända lösningen, att Statens konstråds verksamhet och personal flyttar till Gotland vore problematisk med tanke på att Konstrådet arbetar med statlig verksamhet och att en stor andel av de statliga myndigheterna finns i Stockholm. Dessutom är Stockholm hemvist för många av de konstnärer som Statens konstråd anlitar.

Utvecklingsmedel till utställare, museer och nätverk

Utvecklingsmedel till regionala museer och utställare

I Kultursamverkansutredningens delbetänkande *Spela samman* föreslås att Statens kulturråd även fortsättningsvis, efter införandet av en ny Kultursamverkansmodell, ska ha en viss summa att centralt fördela direkt till institutionerna för olika typer av utvecklingsprojekt. Vi föreslog att samverkan över läns- och kommungränser särskilt skulle uppmärksammas i fördelningen av bidrag. Statens kulturråd fördelar i dag särskilda utvecklingsmedel till läns museerna. År 2009 uppgick den summa som fördelades till cirka 10,5 miljoner kronor. Bidragen fördelades till en rad olika ändamål bl.a. pedagogiska insatser för barn och unga, arbete för att nå nya publikgrupper, digitalisering och tillgängliggörande.

För att uppnå ökat samarbete mellan läns museerna och ge stöd till utvecklingsarbetet inom bl.a. digital förmedling, museipedagogik och samtidskonst skulle en förstärkning av utvecklingsmedlen vara välkommet. Detta skulle också kunna kombineras med att stödet till vissa utställare, som Statens kulturråd också disponerar, fick tillskott. Finansiering skulle i så fall ske genom att anslaget till Riksutställningar omfördelades och Riksutställningars verksamhet avvecklades. Kultursamverkansutredningen menar att Riksutställningar, eller en motsvarande stöd- och samordningsfunktion, är viktig för museer och utställare och att denna lösning därför inte är att föredra.

Stöd till utställningsnätverk

Den nya inriktning vi föreslår ska gälla för Riksutställningar bygger i hög grad på att man anpassar sig till sektorns behov. Riksutställningar har under senare tid aktivt arbetat med att undersöka vilka behov som finns bland berörda aktörer. Riksutställningar har bl.a. gjort en enkätundersökning bland Sveriges regionala museer för att få en tydlig uppfattning om deras syn på och behov av samarbete inom utställningsområdet. De behov man ser sig finna överensstämmer till stor del med det uppdrag vi anser att myndigheten bör få. Dock finns det en rad osäkerheter i undersökningen och vi menar att det måste göras ett grundligt arbete för att få en bild av hur Riksutställningar på längre sikt ska arbeta för att erbjuda den kompetens och det stöd som museer och utställare behöver.

Det finns i dag en rad privata aktörer som både kan erbjuda tekniskt och innehållsligt stöd till museer när det gäller utställningsfrågor. I så gott som samtliga områden som Riksutställningar verkar och vill verka finns det privata entreprenörer och dessutom ett ökande utbud av kvalificerade utbildningar. Önskemålet om att anpassa verksamheten till ett reellt behov skulle eventuellt kunna tillgodoses genom skapandet av ett produktions- och arrangörsnät för vandringsutställningar. En förebild i sammanhanget kan här vara Dansnät Sverige.

Dansnät Sverige är ett arrangörsnätverk som arbetar för att sprida och främja samtida danskonst i Sverige. I nätverket ingår 11 parter som antingen är föreningar, institutioner, kommuner eller landsting, från Västerbotten i norr till Skåne i söder. Ordförandeskapet växlar mellan parterna. Dansnät Sveriges huvuduppgift är

turnéverksamhet. Varje år presenteras minst åtta olika produktioner på turné. För att öka kunskapen om dans som konst start drivs dessutom olika former av danskunskapande aktiviteter som föreläsningar, föreställningsintroduktioner, seminarier, workshops, kompetensutveckling etc. Urvalet av föreställningar som visas i Dansnät Sverige ske på de möten som årligen hålls med nätverkets parter. Det är Dansens hus i Stockholm som sköter nätverkets administration och för ändamålet får Dansens hus årligen 2 miljoner kronor från Statens kulturråd.

Möjligheten skulle en organisatorisk uppbyggnad liknande Dansnät Sverige även kunna tillämpas när det gäller vandringsutställningar. Skillnaderna mot dansområdet är givetvis mycket stora, men även här skulle man kunna tänka sig att utställningsarrangörer och utställningsproducenter formerade ett nätverk som gemensamt fattade beslut om stöd till produktioner och turnéer. I ett sådant nätverk skulle det sannolikt finnas behov av att ha en central samordnande part och gemensamma produktionsresurser.⁴

Ett initiativ till ett sådant nätverk bör dock inte komma från regeringens sida utan från de parter som kan tänkas ingå i nätverket.

⁴ Se även *Evaluering av Riksställningar*, Roger Blomgren (2004) och hänvisningen till Morten Walderhaugs beskrivning av en distribuerad nätverksmodell, s. 64 ff.

6 Ett förändrat uppdrag för Riksställningar

I våra överväganden kring Riksställningars framtida roll och uppdrag har vi, inom ramen för de direktiv som regeringen gett utredningen, försökt få en bild av vilka behov och önskemål som finns inom det område som Riksställningar verkar. Vi har också beaktat det förändringsarbete som redan pågår inom Riksställningar. Framtiden för myndigheten menar vi också måste kopplas till de övergripande målsättningarna med kulturpolitiken och ambitionen att ge staten en mer strategisk roll för att främja ett rikt kulturutbud i hela landet.

Det kartläggningsarbete som föregått detta betänkande visar att Riksställningar har en roll att fylla som en nationell strategisk resurs för museer och andra utställare inom ramen för en ny samverkansmodell. Men uppdraget till Riksställningar behöver anpassas till de förändringar som skett inom kulturlivet och samhället i stort.

Riksställningar bör i första hand inrikta sin verksamhet på att bistå med tekniskt stöd, kunskapsuppbyggnad och omvärldsanalys samt att främja samordning mellan aktörerna inom musei- och utställningssektorn. Vi föreslår också att Riksställningar behåller sitt uppdrag inom samtidskonstområdet och att man inom detta område fortsätter att bedriva en viss utställningsproduktion i samverkan med andra.

6.1 Riksutställningars nya uppdrag

Förslag: Riksutställningar bör minska sin produktion av vandringsutställningar till en nivå som är lägre än dagens.

Verksamheten bör istället inriktas mot att stödja nationell och internationell omvärldsanalys, kunskapsutveckling och stöd till arrangörer inom utställningsområdet eller omformuleras.

Det anges i utredningens direktiv att regeringen bedömer att Riksutställningars egeninitierade utställningsproduktion bör kunna minska. Denna inriktning ligger i linje med vad tidigare utredningar kommit fram till och sammanfaller även till stora delar med den roll som Riksutställningar själva ser framför sig. I årsredovisningen för 2009 skriver myndigheten bl.a. följande:

Vi ser att vi i framtiden i ännu högre utsträckning kommer att fungera som koordinator och kontaktyta mellan den svenska och den internationella utställningssektorn för att utveckla utställningsmediet nationellt, så att fler kan ta del av utställningar av hög kvalitet, samt mellan näringsliv, civilsamhälle och utställningssektorn i syfte att skapa förutsättningar för samverkan.

Som vi ser det kommer Riksutställningar inom de närmaste åren att utvecklas från att vara en kulturproducerande institution till en verksamhet med tydligare utvecklingsfokus. Detta innebär att vi, i takt med att portföljmodellen genomförs i landet och regionerna tar över ansvaret för kulturproduktionen, kommer att fokusera mer på att vara ett expertstöd, resurscentrum och en mötesplats för utvecklingsfrågor inom utställningssektorn. Genom omvärldsbevakning och internationellt kulturutbyte kommer vi att driva utvecklingsfrågor.

Utredningen anser inte att det finns skäl för regeringen att ange en nivå på antalet vandringsutställningar som bör produceras av myndigheten. För att det nya uppdraget ska kunna genomföras inom befintliga anslagsramar behöver dock myndigheten omfördela resurser från utställningsproduktion till olika typer av kunskapsutvecklande verksamhet. Enligt årsredovisningen för 2009 avsätter myndigheten 78 procent av sina resurser till verksamhetsområdet vandringsutställningar och endast 21 procent till kunskapsutveckling, konsultation och tekniskt stöd. Den resursfördelningen har i stort sett varit konstant under en längre tid, men behöver ändras.

Riksutställningar bör inom ramen för sitt nya uppdrag kunna stå för en nationell överblick över utställningsväsendet, t.ex. genom att förmedla information om vilket utbud det finns av vandrings-

utställningar som andra kulturinstitutioner producerat. Detta kan lämpligen ske via en utvecklad webbplats.

6.1.1 Ändringar i Riksutställningars instruktion

Förslag: Riksutställningar ska främja utvecklingen av utställningsmediet genom att:

- stödja produktion och förmedling av turnerande utställningar genom bl.a. utställningssamarbeten,
- förmedla kunskaper och erfarenheter och erbjuda tekniska tjänster till utställningsarrangörer som antingen har ett offentligt uppdrag eller arbetar på ideell basis.

Riksutställningar ska främja den samtida konstens utveckling och spridning i landet genom samarbete med och stöd till utställningsarrangörer.

I det kartläggningsarbete som föregått detta betänkande är det främst två områden som många uppgiftslämnare nämner som särskilt värdefulla i Riksutställningars verksamhet. Dessa är omvärldsbevakning – inte minst internationellt – och stöd i frågor som rör utställningsteknik och distribution.

Från kommunalt håll uttrycker många ett önskemål om att Riksutställningar ska fortsätta att producera och distribuera utställningar. Denna åsikt finns både hos kulturförvaltningar eller motsvarande och hos kommunala museer. Riksutställningar gör det möjligt även för publik på mindre orter att ta del av högkvalitativa utställningar. Från annat håll, t.ex. läns- och centralmuseer, är hållningen mer kritisk till Riksutställningars roll som utställningsproducent. Vår samlade bedömning är att uppdraget i instruktionen när det gäller produktion och förmedling av vandringsutställningar bör ändras för att förtydliga att myndigheten främst bör ha en stödjande roll.

Detta innebär också att formuleringen om att verksamheten syftar till att ge perspektiv på samtiden och samhällsutvecklingen bör utgå. Riksutställningar lyfter gärna själva fram att just den typ av utställningar som utgått från samtida samhällsfrågor och fenomen, snarare än historiska perspektiv, varit en del av myndighetens profil och dess styrka. Vi har från utredningens sida inget att

invända mot detta, men menar ändå att det inte finns skäl för regeringen att ange den innehållsliga inriktningen på utställningsverksamheten, med tanke på att verksamheten mer inriktas mot stöd och samarbete.

Riksställningar har redan från början haft ett särskilt uppdrag som handlar om ge den nyare bildkonsten, senare uttryckt som samtidskonsten, en bredare spridning i landet. Den regionala strukturen inom samtidskonsten är inte alls lika utbyggd som den är när det gäller kulturhistorisk museiverksamhet. Dessutom är skillnaderna mellan storstadsområdena och resten av landet fortfarande stora. Riksställningars uppdrag inom samtidskonstområdet har bl.a. syftat till att kompensera för denna obalans och samtidskonstens på många håll svaga regionala infrastruktur. Utredningen menar därför att Riksställningar fortsatt bör ha ett uppdrag inom samtidskonstområdet som även kan innefatta samarbeten kring utställningsproduktion. Riksställningar bör dock i första hand inrikta sig på att stödja arrangörsledet, genom rådgivning i tekniska, pedagogiska och juridiska frågor. Myndigheten bör därför upprätthålla en hög kompetens på området och fördjupa sitt samarbete med övriga aktörer.

Vår bedömning när det gäller Riksställningars fortsatta roll inom samtidskonstområdet grundar sig som sagt på att området har en svag infrastruktur. Många av de offentliga – oftast kommunala – institutioner som finns har en svag grundfinansiering och små personella resurser. Det finns bl.a. på många håll behov av att förstärka det konstpedagogiska arbetet. Bildkonstnärerna är också en grupp som generellt har en kärv ekonomisk situation. Från Konstnärernas Riksorganisation m.fl. har det påtalats att Riksställningar varit föredömliga när det gäller att ersätta konstnärer för utfört arbete i enlighet med det nyligen införda medverkans- och utställningsavtalet.

Men även i detta fall är bilden långt ifrån entydig. Det växer fram fler och fler utställare av samtida konst och det professionella kunnandet växer. Det finns ett flertal högre utbildningar för konstcuratorer och utställningsproducenter. Genom Internet finns det numer helt andra möjligheter att följa den internationella utvecklingen inom konst- och utställningsområdet än det fanns för något decennium sedan. Det finns skäl att fråga sig hur stor efterfrågan egentligen är från konsthallar och utställningsarrangörer av att ta emot centralt producerade utställningar, likt dem som Riksställningar i dag erbjuder. Även här behöver Riksställningar göra en

grundlig behovsanalys som grund för hur sitt arbete med uppdraget.

Slutligen föreslår Kultursamverkansutredningen att en tydligare definition görs av Riksställningars målgrupper. Vi menar att verksamheten bör inrikta sig på att stödja verksamheter som arbetar på ett offentligt uppdrag samt även verksamhet som drivs på ideell eller idémässig grund.

6.1.2 Ändringar i Riksställningars regleringsbrev

Förslag: Riksställningar ska i sin verksamhet fortsatt prioritera barn och ungdomar och den samtida konsten. Det särskilda återrapporteringskrav som gäller samlings rörlighet i hela landet stryks. I stället bör Riksställningar få ett särskilt uppdrag att utveckla och sprida kunskap om digital förmedling av kulturarvet, som ett led i en nationell strategi för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande.

Riksställningars särskilda uppdrag som rör samverkan med de regionala museerna när det gäller bl.a. museipedagogik bör upphöra. Däremot bör ett återrapporteringskrav som gäller samverkan med museer och andra utställningsarrangörer samt med utbildnings- och forskningsinstitutioner införas.

Kultur för, med och av barn och ungdomar har under lång tid varit en prioritering för den nationella kulturpolitiken. Regeringen har lyft fram detta område som en av sina tre kulturpolitiska prioriteringar under mandatperioden och i de kulturpolitiska mål som riksdagen fastställde i december 2009 anges att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas. Riksställningar har sedan länge i uppdrag att prioritera barn och ungdomar i verksamheten. Liknande uppdrag finns för de flesta offentligt ägda museer och utställningsarrangörer på nationell, regional och lokal nivå.

Riksställningar gör i årsredovisningen för 2009 dock bedömningen att det hos många kulturinstitutioner finns en brist på såväl intresse som kunskaper när det gäller arbete med och för barn och ungdomar. Den bilden bekräftas i viss mån av Statens kulturråds statistik.¹ Antalet besök från förskolor/skolor har under perioden 2006–2008 minskat med 19 procent, störst är minskningen bland

¹ *Museer och konsthallar 2008, Kulturen i siffror 2009:4*, rapport från Statens kulturråd

institutioner med kommunalt huvudmannskap. Trots att en stor del av den publika verksamheten, 37 procent, riktades mot skolor och förskolor är endast sex procent av antalet årsverken vid museer och konsthallar inriktade mot barn och ungdomar. På landets statliga museer är andelen endast 2 procent. Landets utställningsarrangörer har också hittills i mycket liten utsträckning medverkat i satsningen på Skapande skola.² Riksutställningar har gjort ambitiösa satsningar på att nå barn och unga med nyskapande utställningsformat. Den specialkompetens som finns när det gäller att skapa utställningar för bibliotek skolor, offentliga rum etc. innebär också att Riksutställningars verksamhet gör stor skillnad.

Att en myndighet, som har i uppgift att producera och distribuera vandringsutställningar, ska ha som mål att öka museisamlingarnas rörlighet kan förefalla givet. Men vi menar att det finns starka skäl att stryka detta återrapporteringskrav ur myndighetens regleringsbrev. För ett kultur-, natur-, eller konsthistoriskt museum utgör föremålssamlingen nästan alltid kärnan i verksamheten. Den är en av förutsättningarna för institutionens kunskapsuppbyggnad inom sitt område. Det finns också en stor lockelse i att se autentiska, föremål bland museipubliken.

Däremot är det långt ifrån säkert att samlingarna alltid är den givna utgångspunkten för museernas möte med publiken. Tekniska innovationer och medievanor skapar nya möjligheter för museerna och nya förväntningar hos besökarna. Den tekniska utvecklingen har dessutom inneburit att det i dag finns många alternativ till att transportera föremål eller konstverk i fysisk form. För att hantera museiföremål krävs oftast konservatorskompetens och möjligheterna att visa föremålen begränsas av klimat och ljusförhållanden som inte sällan kommer i konflikt med önskemålen om tillgänglighet och utställningarnas visuella uttryck.

I Riksutställningars årsredovisning för 2009 rapporterar myndigheten att den inte på ett tillfredsställande sätt kunnat uppfylla målet om att öka samlingarnas rörlighet. Riksutställningar hänvisar bl.a. till att myndighetens vandrande utställningar till stor del omfattar videoverk och mobila utställningsformat. Intresset bland de centrala statliga museerna att turnera sina samlingar förefaller dessutom ha minskat. Av årsredovisningen för 2009 framgår att bland de samarbetspartners som Riksutställningar samarbetat med

² Enligt uppgifter från Statens kulturråd redovisar endast 14 procent av de offentliga utställningsarrangörerna att de medverkade i Skapande skola aktiviteter 2009.

under 2009 återfinns endast ett statligt centralmuseum, Östasiatiska museet.

Expertisen när det gäller att hantera museiföremål finns hos museerna. Det förefaller därför också naturligt att ansvaret för att göra samlingarna mer tillgängliga för människor i alla delar av landet i högre utsträckning uppfylls genom samverkan mellan statliga, regionala och kommunala museer. Regeringen bör uppmärksamma detta i sin styrning av de centrala museerna och frågan bör också uppmärksammas i dialogen mellan staten och den regionala nivån inom ramen för Kultursamverkansmodellen. Riksutställningars roll bör i detta avseende vara att bistå med expertstöd inom områden som distribution och förmedling. Vi föreslår också att Riksutställningar ges i uppdrag att främja tillgängligheten till kulturarvet inom ramen för den nationella strategin för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande som aviserades i propositionen *Tid för kultur*. Riksutställningars roll skulle kunna bli att utveckla användarvänliga lösningar för att presentera kulturarvet på Internet.

I avsnitt 6.1.2 lyfte vi fram konstpedagogik som ett område där Riksutställningar kan bistå med kompetens och kunnande. Däremot har bl.a. läns museer ifrågasatt värdet av Riksutställningars museipedagogiska uppdrag som är riktat till de regionala museerna. Detta framgår bl.a. av Riksutställningars egen enkät och av Kulturdepartementets kartläggning. Mot denna bakgrund föreslår vi att uppdraget stryks eller omformuleras.

Riksutställningar bör utöka sin samverkan med relevanta universitet, högskolor och andra utbildnings- och forskningsinstitutioner som arbetar med utställningsmediet, med konstpedagogik och visualisering m.m. Med tanke på Riksutställningars verksamhetsområde och kompetens vore det t.ex. intressant att undersöka möjligheterna att fördjupa samarbetet med Stockholms universitet och Linköpings universitet samt att utnyttja den fysiska närheten till Högskolan på Gotland.

6.2 Resurs-, kompetens- och lokalbehov

Bedömning: Den nya verksamhetsinriktning som föreslås bör hanteras inom de anslagsramar som regeringen hittills angivit för verksamheten. Riksställningar bedöms till stora delar ha lämplig kompetens för att genomföra det nya uppdraget men kan behöva förstärka sin kompetens när det gäller kommunikation via digitala medier.

Riksställningar har de senaste åren fått ökade hyreskostnader och transportkostnader som en följd av flytten till Gotland. Dessutom har myndigheten haft att hantera temporära kostnader i form av bl.a. pensionsåtaganden. För att täcka detta har Riksställningar fått tillfälliga anslagsökningar, som dock upphörde fr.o.m. 2010. Regeringen har dessutom aviserat en minskning av anslaget med 5 miljoner kronor 2011 och Riksställningar räknar inte heller med att kunna kompensera anslagsbortfallet med andra intäkter.

Riksställningar uppger i sitt budgetunderlag för perioden 2011–2013 att ett minskat anslag med 5 miljoner kronor inte kan klaras genom att sänka rörliga verksamhetskostnader. I februari 2010 hade myndigheten 41 tillsvidareanställda och Riksställningar uppger att 6 av dessa behöver sägas upp för att kunna minska lönekostnaderna med 3 miljoner kronor per år. Resterande två miljoner kronor räknar man med att kunna hantera genom att skära i andra verksamhetskostnader. Riksställningar räknar emellertid samtidigt med att uppsägningen av personal kommer att generera engångskostnader på 3 miljoner kronor, vilka måste täckas med 2010 års anslag.

Riksställningars nya specialanpassade lokaler i Visby invigdes i januari 2008. Myndigheten gjorde bedömningen att det inte fanns ändamålsenliga lokaler att hyra i Visby och därför blev beslutet att ett nytt hus skulle uppföras, där Riksställningar och Riksantikvarieämbetet skulle kunna dela på vissa gemensamma utrymmen. De nya lokalerna är 1 000 kvadratmeter mindre än de lokaler som Riksställningar hyrde i Stockholm, men lokalkostnaderna, som uppgår till cirka 10,2 miljoner kronor per år, är trots det fem miljoner högre än innan flytten. Riksställningar hade innan flytten till Gotland ett mycket förmånligt hyresavtal, som innebar låga lokalkostnader trots att myndigheten hyrde lokaler i centrala Stockholm.

Huset, som ritades av Johan Celsing Arkitektkontor, har fått stor uppmärksamhet för sin arkitektoniska gestaltning och såväl verkstadslokaler som kontor och sammanträdesrum upplevs av personalen på Riksutställningar som mycket väl fungerande.

Riksutställningar har i dag lokaler som är anpassade till en personalstyrka på cirka 60 personer och till den produktionsvolym som myndigheten hade innan flytten till Gotland dvs. cirka 10 nya utställningar per år och 25–30 utställningar i turné. Hyresvärd är RBS Nordic Renting AB och Riksutställningar betalar också hyra till Riksantikvarieämbetet för gemensamma utrymmen. Hyresavtalet sträcker sig fram till utgången av 2013.

Riksutställningars utställningsproduktion genomförs nästan uteslutande i samverkan med en eller oftast fler samarbetspartners. Utställningarna kräver relativt lång framförhållning och bygger på fleråriga åtaganden. Det finns i dag kostnader på cirka 3 miljoner kronor bundna i planerade och påbörjade utställningsprojekt.

Detta innebär sammantaget att en stor del av Riksutställningars budget är bundet i lokal- och personalkostnader samt andra utgiftsposter som myndigheten inte kan påverka på kort sikt.

Kultursamverkansutredningen anser därför att det i dagsläget inte finns utrymme att minska anslaget till Riksutställningar mer än vad som redan aviserats om myndigheten ska ha möjlighet att genomföra den ändrade inriktning som vi föreslår på ett bra sätt.

Det underutnyttjande av verkstadslokaler och projektrum som kan bli följderna av en minskad produktion av vandringsutställningar menar vi skulle kunna lösas genom att myndigheten utvecklar sitt samarbete med andra museer, utställningsarrangörer och utbildningsinstitutioner, såsom beskrivs i avsnitt 6.1.2. Samarbetet kan innebära att dessa ges en möjlighet att använda sig av Riksutställningars framstående lokaler i undervisning, forskning och samarbete kring utveckling av utställningsmediet. Givetvis bör detta bygga på att respektive part bidrar ekonomiskt i rimlig omfattning.

Med anledning av det uppdrag som vi föreslår att Riksutställningar bör få inom ramen för den nya digitaliseringsstrategin kan det finnas behov för myndigheten att stärka sin kompetens inom detta område.

7 Vissa konsekvenser av utredningens förslag

I detta kapitel redovisar utredningen sin bedömning av konsekvenserna av förslagen i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474). Utredningen bedömer att de förslag som lämnas endast kan tänkas få konsekvenser för vissa av de områden som anges i förordningen.

Ekonomiska konsekvenser

Kultursamverkansutredningen föreslår inga ändringar av det statliga anslaget till Riksutställningar jämfört med de anslagsnivåer som regeringen redan aviserat i budgetpropositionen för 2010. De förslag som här lämnas rör i huvudsak regeringens styrning av myndigheten i instruktion och regleringsbrev. En ändrad inriktning av myndighetens verksamhet kan tänkas få vissa konsekvenser för personalsammansättningen på myndigheten. Eventuella kostnader som uppkomma i samband med detta bör myndigheten dock kunna klara inom nuvarande anslagsramar.

Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet

Då beslutet om att Riksutställningars verksamhet skulle flyttas från Stockholm till Gotland fattades 2005 var detta först och främst en regionalpolitisk åtgärd. Det var ett led i arbetet med att dämpa befarade negativa sysselsättningseffekter som följde på förbandsnedläggningen på Gotland. När beslutet fattades hade Riksutställningar över 60 anställda – i dag är det drygt 40. Som en konsekvens av kommande anslagsminskningar är det troligt att antalet anställda

kommer att behöva minskas ytterligare. Vi räknar dock inte med att de förslag som lämnas i detta betänkande i väsentlig grad kommer att påverka antalet anställda.

Referenser

Offentliga utredningar

- SOU 1972:66, Ny Kulturpolitik Del 1: Nuläge och förslag
SOU 1972:67, Ny Kulturpolitik Del 2: Sammanfattning
SOU 1994:51, Minne och bildning – Museernas uppdrag och organisation
SOU 1995:84, Kulturpolitikens inriktning
SOU 2009:15, Kraftsamling – museisamverkan ger resultat
SOU 2009:16, Betänkande av Kulturutredningen
SOU 2010:11, Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet
SOU 2010:12, I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiklivet

Propositioner

- Prop. 1975/76:135, Den statliga kulturpolitiken 3
Prop. 1996/97:3, Kulturpolitik
Prop. 2004/05:100, 2005 års ekonomiska vårproposition
Prop. 2005/06:1, Budgetpropositionen för 2006
Prop. 2006/07:1, Budgetpropositionen för 2007
Prop. 2007/08:1, Budgetpropositionen för 2008
Prop. 2008/09:1, Budgetpropositionen för 2009
Prop. 2009/10:1, Budgetpropositionen för 2010
Prop. 2009/10:3, Tid för kultur
Prop. 2009/10:175, Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt

Övriga referenser

- Blomgren, Roger (2004), *Evaluering av Riksutställningar*
- Hjorth, Jan (2010), *Utställningens anatomi. Utställningslära för mediautbildningar*, Forum för utställare (utgiven på Internet)
- Konstnärsnämnden (2009), *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004–2005*
- Statens kulturråd (2009), *Statliga kulturinsatser regionalt, Kulturen i siffror 2009:3*
- Statens kulturråd (2009), *Museer & konsthallar 2008, Kulturen i siffror 2009:4*
- Statskontoret (2005), *Nya former för Statens konstråds verksamhet*, 2005:9
- Sveriges Kommuner och Landsting (2010), *Kultur- och fritidsbudget i ekonomiska kristider – enkätstudie om budgeten 2010 för kommuner och landsting*
- Budgetunderlag för Riksutställningar lämnade åren 2005–2010.
- Regleringsbrev för Riksutställningar för åren 2005–2010
- Årsredovisningar för Riksutställningar, Moderna museet, Konstnärsnämnden, Statens konstråd och Statens kulturråd för åren 2004–2009.
- Riksutställningars enkätundersökning till landets 26 läns museer
Presenterad vid Riksförbundet Sveriges Museers vårmöte i Falun 24–26 mars 2010.
- Remissvar på Kulturutredningens betänkande (SOU 2009:16) och Museikoordinatorns betänkande (SOU 2009:15)

Kommittédirektiv

En ny modell för samverkan och fördelning av statliga bidrag till regionala och lokala kulturverksamheter

Dir.
2009:97

Beslut vid regeringssammanträde den 29 oktober 2009

Sammanfattning

En särskild utredare ska utarbeta ett förslag till införande av den nya modell för fördelning av statliga bidrag till kulturverksamhet på regional och lokal nivå, som regeringen presenterade i propositionen Tid för kultur (2009/10:3). Förslagen ska utgå från att kommuner och landsting tilldelas ett ökat inflytande och ansvar för fördelning av statliga bidrag. Därmed ges ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer. Samtidigt ska staten ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken.

Den nya modellen, som förutsätter riksdagens beslut i vissa delar, bör införas successivt i hela landet med början fr.o.m. 2011.

Utredaren ska bl.a. föreslå vilka statliga bidrag som ska ingå i modellen och formerna för genomförandet. Utredaren ska vidare lämna förslag på de författningsändringar som behövs för att modellen ska kunna genomföras och som möjliggör att landsting, eller det organ landstinget delegerat uppgiften till, kan överta och ansvara för fördelning av statliga bidrag.

Utredaren ska även analysera hur Riksutställningars framtida roll och uppdrag bör förändras med hänsyn till utredarens förslag om en ny modell för fördelning av statliga medel till kulturverksamheter på regional och lokal nivå. I detta arbete ska utredarens förslag baseras på ett underlagsmaterial som kommer att tas fram i särskild ordning och tillställas utredningen.

Första delen av uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2010. Den andra delen ska redovisas senast den 30 april 2010.

Bakgrund

I den kulturpolitiska proposition som regeringen beslutade den 10 september 2009, Tid för kultur (prop. 2009/10:3), föreslås att en ny modell för fördelning av statliga medel till kulturverksamheter på regional och lokal nivå ska införas. Modellen bedöms kunna införas successivt i hela landet. Inledningsvis ska Skåne, Västra Götalands, Hallands och Gotlands län omfattas, men även övriga län som bedöms vara lämpade kan omfattas av den nya modellen redan fr.o.m. 2011. Införandet av denna modell är ett av förslagen i Kulturutredningens betänkande (SOU 2009:16).

Den nuvarande ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommun

Kulturpolitiken bygger på att staten, landsting och kommuner har ett gemensamt ansvar för kulturpolitikens genomförande och dess måluppfyllelse. Av Statens kulturråds rapport Kulturens finansiering 2007, framgår att den offentliga finansieringen av kulturverksamheter (inklusive folkbildning och medier) uppgår till ca 22 miljarder kronor. Staten står för 45 procent av den offentliga finansieringen medan den kommunala nivåns andel uppgår till 55 procent.

Kommuner och landsting bedriver kulturverksamhet. I några län har vissa uppgifter förts över till det kommunala samverkansorganet av de berörda kommunerna och landstinget. I majoriteten av länen har kommunala samverkansorgan eller landsting även övertagit ansvaret för vissa statliga uppgifter inom regional tillväxt och transportinfrastrukturplanering. Förekomsten av regionala kulturstrategier varierar bland länen.

En stor del av statens kulturstöd lämnas i form av bidrag till regionala och lokala kulturinstitutioner. Det är kommuner och landsting som är huvudmän för dessa kulturinstitutioner. I genomsnitt uppgår den statliga andelen av dessa institutioners offentliga finansiering till ca 31 procent. Den statliga finansieringsandelen varierar dock mellan olika konstarter och mellan län.

I slutet av 1990-talet beslutade riksdagen om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i Västra Götalands, Skåne, Kalmar och Gotlands län. I alla län förutom Västra Götalands län ingick ansvar för beslut om fördelning av bidrag till regionala

kulturinstitutioner. Försöksverksamheten, och därmed ansvaret för att besluta om fördelningen av bidragen, i Kalmar och Gotlands län upphörde 2002.

Den försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning som bedrivs i Skåne och Västra Götalands län upphör den sista december 2010 enligt lagen (1996:1414) om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning. Regeringen avser att senast i början av 2010 lämna förslag till riksdagen med innebörden att Skåne, Västra Götalands och Hallands läns landsting samt Gotlands kommun från den 1 januari 2011 övertar ansvaret för regionalt tillväxtarbete och transportinfrastruktur.

Inom det kulturpolitiska området har Statens kulturråd under 2009 bl.a. tecknat avsiktsförklaringar med Skåne läns landsting, Gotlands kommun, Norrbottens läns landsting och Dalarnas läns landsting. Syftet med dessa avsiktsförklaringar är att skapa en gemensam strategi till stöd för kulturens utveckling och förnyelse.

Uppdraget om en ny modell

En generell utgångspunkt för uppdraget är att modellen ska kunna genomföras i hela landet. Inom ramen för den nya modellen ska staten träffa överenskommelser med den kommunala nivån om inriktningen på arbetet inom kulturområdet. Utgångspunkten är att statens överenskommelser ska ske med landstingen (i Gotlands fall kommunen) eller med det organ som landstinget delegerat uppgiften till. Utredaren ska särskilt belysa effekter av denna ansvarsfördelning i de län där de kommunala samverkansorganen av kommuner och landsting tilldelats en roll. Med utgångspunkt i de gemensamma kriterierna bör modellen tillåta en viss flexibilitet för att säkerställa att den fungerar effektivt i de olika landstingen.

Regeringen har i propositionen Tid för kultur föreslagit nya kulturpolitiska mål som riksdagen tar ställning till i december 2009. Modellen ska bidra till ökad måluppfyllelse av de kulturpolitiska målen och samtidigt skapa ett utrymme för regionala prioriteringar och variationer. Staten ska ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken och därmed främja likvärdighet vad gäller möjligheterna till eget skapande och ett tillgängligt och brett kulturutbud av hög kvalitet för alla runt om i landet. Staten ska därmed vara pådrivande, samordnande och stödjande för att

främja kulturens självständighet samt stimulera kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet och utveckling.

Det är viktigt att utredaren analyserar och lämnar förslag så att modellen medger goda förutsättningar för samverkan och samarbeten över kommun- och landstingsgränser. Detta bör särskilt belysas i förhållande till den kommunala lokaliseringprincipen.

Statliga medel

Utredaren ska analysera och motivera om ytterligare statliga bidrag inom kulturområdet, utöver de som i dag direkt fördelas till regionala och lokala kulturinstitutioner, eventuellt bör ingå i modellen. Det förslag som presenterades i Kulturutredningens betänkande (SOU 2009:16) samt det förslag som Filmutredningen presenterat (SOU 2009:79) ska vara underlag för dessa överväganden. Utredaren ska dock beakta vad regeringen anfört i propositionen Tid för kultur (prop. 2009/10:3) om att statens stöd till den fria scenkonsten, inklusive stödet till arrangörer, tills vidare bör hanteras på central statlig nivå. I och med att den fria scenkonsten har stor betydelse även för den regionala kulturverksamheten bör även förutsättningarna för en ändamålsenlig bidragsgivning med ökad grad av lokal och regional medfinansiering belysas.

Det statliga anslag som i dag finansierar bidrag till regionala och lokala kulturinstitutioner bör inom den nya modellen kunna användas även för att främja annan kulturverksamhet än sådan som bedrivs i institutionsform. Utredaren ska analysera och föreslå hur statens bidrags villkor kan breddas i denna del. Modellen bör utformas så att staten även fortsättningsvis har en viss andel statliga medel att besluta om för att främja konstnärlig och kulturell utveckling. Statens villkor om kommunal eller annan medfinansiering ska även gälla fortsättningsvis för berörda anslag.

Underlagsmaterial och kriterier

Utredaren ska lämna förslag på vilket underlag staten och ansvarigt organ på kommunal nivå ska ta fram inför dialoger och överenskommelser. Det kan exempelvis gälla krav på att länsvisa kulturstrategier, som länets kommuner ställer sig bakom, tagits fram med delaktighet från kulturliv och ideella organisationer.

Utredaren ska även föreslå vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att modellen ska kunna införas.

Former för modellens genomförande, dialog och överenskommelser

Utredaren ska föreslå hur den nya fördelningsmodellen ska genomföras. En grundläggande princip är att stat, landsting och kommuner även fortsättningsvis gemensamt ansvarar för kulturpolitikens genomförande och därmed för att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Modellen ska utformas så att ett ökat samspel uppnås samtidigt som ansvarsförhållandena förtydligas. Vidare ska utredaren föreslå hur kulturskarpes organisationer och andra ideella organisationer på lämpligt sätt kan bli delaktiga i den process som leder fram till en överenskommelse.

Statens kulturråd ska företräda staten i dialoger och överenskommelser med den kommunala nivån. Dessa överenskommelser bör i sitt sakinhåll vara minst treåriga, medan statens ekonomiska ramar beslutas årligen.

Utredaren ska analysera två huvudalternativ i det fall utredaren föreslår en modell som omfattar bidrag som andra statliga myndigheter än Statens kulturråd inom kulturområdet i dag ansvarar för. Det första alternativet innebär att Statens kulturråd får ett samordningsansvar för berörda bidrag och dess villkor. Det andra alternativet innebär att berörda bidrag förs samman till ett anslag som Statens kulturråd ansvarar för. Förutsättningarna och villkoren för dessa två alternativ ska analyseras där både för- och nackdelar redovisas. Formerna för statlig samordning och helhetssyn ska därmed klargöras.

Utredaren ska även belysa länsstyrelsens eventuella roll inför dialog och överenskommelser. Modellen ska bygga på att både den statliga och den kommunala nivån i princip endast ska möta en dialogpart då överenskommelsen fastställs.

Ett villkor för att en ny modell ska kunna genomföras i respektive län är att landstinget är överens med kommunerna i länet om hur de ska samverka i den nya modellen.

Modellen bedöms kunna införas successivt fr.o.m. 2011 i Skåne, Västra Götalands, Gotlands och Hallands län samt även i andra län som bedöms uppfylla de villkor modellen förutsätter.

Behov och effekter på statlig och regional verksamhet

Utredaren ska redogöra för de organisatoriska, ekonomiska och kompetensmässiga konsekvenserna av förslaget till modell för de statliga myndigheterna och institutionerna liksom, i den mån det anses nödvändigt, för landsting och kommuner.

Former för uppföljning och utvärdering

Den kommunala nivån ska ansvara för löpande uppföljningar och redovisa fördelning och användning av de statliga bidragen.

Den statliga nivån ska både följa upp och utvärdera modellen och dess effekter. Utredaren ska föreslå hur roll- och ansvarsfördelningen ska se ut mellan den analysmyndighet som regeringen i propositionen Tid för kultur (prop. 2009/10:3) föreslagit ska inrättas och andra statliga myndigheter som eventuellt berörs av modellen. Utredaren ska även föreslå hur roller och uppgifter vad gäller uppföljning och utvärdering bör organiseras för att möjliggöra bl.a. konsekvensanalyser av modellens effekter för kulturinstitutioner och övrigt kulturliv.

Denna första del av uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2010.

Riksställningars framtida roll och uppdrag

Regeringen bedömer i propositionen Tid för kultur (prop. 2009/10:3) att verksamheten vid Riksställningar får ändrade förutsättningar i och med att den regionala infrastrukturen inom utställningsområdet har utvecklats. När en ny modell för fördelning av statliga bidrag till regionala och lokala kulturverksamheter införs stärks den regionala nivåns ansvar.

Regeringen betonar även behovet av ökad samverkan inom museiområdet och föreslår ett flertal förstärkningar. Bland annat föreslås Riksförbundet Sveriges museer att fr.o.m. 2010 utveckla sin roll som en samlande aktör i museisektorn med ansvar för bl.a. utbildning, kompetensutveckling och internationellt samarbete inom museisektorn.

Utredaren ska – som en följd av sina förslag om en ny modell för ökat samspel mellan stat, landsting och kommuner – föreslå lämpliga förändringar av Riksställningars roll och uppdrag. Syftet

är att ge förbättrade förutsättningar för att utveckla utställningsmediet i hela landet så att publiken kan möta utställningar av hög kvalitet. Riksutställningars egeninitierade utställningsproduktion bör dock kunna minska. Utredarens förslag ska bl.a. beakta museisektorns behov av kompetensmässigt stöd, exempelvis vad gäller kunskapsutveckling inom utställningspedagogik, teknikanvändning samt internationell omvärldsbevakning.

De särskilda prioriteringar som i dag gäller för Riksutställningars verksamhet när det gäller barn och unga samt samtida konst ska beaktas. Utredaren ska överväga i vad mån dessa uppgifter kan tillvaratas av andra offentliga aktörer inom musei- och utställningsområdet. Utredaren bör även ta hänsyn till det samarbetsuppdrag som föreslås i propositionen Tid för kultur för Riksförbundet Sveriges museer för 2010.

I utredarens uppdrag ingår att föreslå författningsändringar och andra förändringar i den statliga styrningen, exempelvis vad gäller myndigheters instruktioner och regleringsbrev.

Utredaren ska beräkna och bedöma de ekonomiska konsekvenserna av de förslag som läggs fram samt föreslå finansiering inom berörda utgiftsområden om förslagen leder till kostnadsökningar.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren kan även lämna förslag om övriga frågor som bedöms ha betydelse för utredningens uppdrag.

Det är av särskild vikt att utredaren i sitt arbete samråder med berörda statliga myndigheter, kommuner, landsting, samverkansorgan, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), kulturskapares organisationer och ideella organisationer samt andra berörda aktörer inom kulturlivet. Vidare ska utredaren förhålla sig till den struktur som finns inom den regionala tillväxtpolitiken, där landsting eller samverkansorgan övertagit vissa statliga ansvarsuppgifter. Utredaren ska även hålla sig informerad om utredningen (dir. 2009:62) om översyn av statlig regional förvaltning m.m. samt om utredningen om en ny nationell musikplattform (dir. 2009:96). Vidare ska utredaren hålla sig informerad om det uppdrag som regeringen kommer att ge till Kungl. biblioteket för utveckling av statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet samt om arbetet med inrättandet av en analysmyndighet på kulturområdet.

Utredaren ska hålla berörda centrala arbetstagarorganisationer informerade samt ge dem tillfälle att framföra synpunkter.

Uppdragets första del ska redovisas senast den 15 februari 2010 och den andra delen senast den 30 april 2010.

(Kulturdepartementet)

Utredningen har träffat

Som underlag för utredningens arbete har ingått en kartläggning som tagits fram av Kajsa Ravin, på uppdrag av Kulturdepartementet. Kartläggningen bygger på intervjuer med 44 personer. Kultursamverkansutredningen har därutöver träffat:

Riksutställningar:

Eva Lundqvist, vikarierande generaldirektör
Louise Andersson, enhetsledare
Göran Björnberg, enhetsledare/pedagogisk samordnare
Stefan Johansson, enhetsledare
+ övrig personal på Riksutställningar i Visby

Konstnärernas Riksorganisation:

Karin Willén, ordförande
Hanna Isaksson, verksamhetsledare
Malin Åberg Aas, politisk utredare

Länsmuseernas samarbetsråd:

Bengt von Strokirch, ordförande
Philip Johnsson, vice ordförande
Christer Gustafsson, landsantikvarie i Halland, sekreterare

Nationalmuseum:

Solfrid Söderlind, överintendent
Birgitta Castenfors, samordningschef
Eva-Lena Bergström, chef för utställningar och lån

Riksförbundet Sveriges Museer:

Mats Persson, generalsekreterare

Statens konstråd:

Mikael Adsenius, direktör

Statens kulturråd:

Erik Åström, sakkunnig

Ellen Wettmark, handläggare

Tekniska museet:

Ann Follin, museidirektör, f.d. GD på Riksutställningar)

Statens offentliga utredningar 2010

Kronologisk förteckning

1. Lätt att göra rätt
– om förmedling av brottsskadestånd. Ju.
2. Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag. Ju.
3. Metria – förutsättningar för att ombilda division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt ägt aktiebolag. M.
4. Allmänna handlingar i elektronisk form – offentlighet och integritet. Ju.
5. Skolgång för alla barn. U.
6. Kunskapslägesrapport på kärnavfallsområdet 2010
– utmaningar för slutförvarsprogrammet. M.
7. Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter – ett systematiskt målinriktat arbete på tre samhällsområden. IJ.
8. En myndighet för havs- och vattenmiljö. M.
9. Den framtida organisationen för vissa fiskefrågor. Jo.
10. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. U.
11. Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. Ku.
12. I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken. Ku.
13. Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Fi.
14. Partsinsyn enligt rättegångsbalken. Ju.
15. Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp. Ju.
16. Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv. IJ.
17. Prissatt vatten? M.
18. En reformerad budgetlag. Fi.
19. Lärning – en bro mellan skola och arbetsliv. U.
20. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning. Fi.
21. Bättre marknad för tjänstehundar. Jo.
22. Krigets Lagar – centrala dokument om folkkrätten under väpnad konflikt, neutralitet, ockupation och fredsinsatser. Fö.
23. Tredje sjösäkerhetspaketet. Klassdirektivet, Klassförordningen, Olycksutredningsdirektivet, IMO:s olycksutredningskod. N.
24. Avtalad upphovsrätt. Ju.
25. Viss översyn av verksamhet och organisation på informations säkerhetsområdet. Fö.
26. Flyttningsbidrag och unionsrätten. A.
27. Gemensamt ansvar och gränsöverstigande samarbete inom transportforskningen. N.
28. Vändpunkt Sverige – ett ökat intresse för matematik, naturvetenskap, teknik och IKT. U.
29. En ny förvaltningslag. Ju.
30. Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Fortsatt europeisk harmonisering. N.
31. Första hjälpen i psykisk hälsa. S.
32. Utrikesförvaltning i världsklass. En mer flexibel utrikesrepresentation. UD.
33. Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. U.
34. På väg mot en ny roll – överväganden och förslag om Riksutställningar. Ku.

Statens offentliga utredningar 2010

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Lätt att göra rätt
– om förmedling av brottsskadestånd. [1]
- Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag. [2]
- Allmänna handlingar i elektronisk form
– offentlighet och integritet. [4]
- Partsyn enligt rättegångsbalken. [14]
- Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp. [15]
- Avtalad upphovsrätt. [24]
- En ny förvaltningslag. [29]

Utrikesdepartementet

- Utrikesförvaltning i världsklass. En mer flexibel utrikesrepresentation. [32]

Försvarsdepartementet

- Krigets Lagar – centrala dokument om folkrätten under väpnad konflikt, neutralitet, ockupation och fredsinsatser. [22]
- Viss översyn av verksamhet och organisation på informationssäkerhetsområdet. [25]

Socialdepartementet

- Första hjälpen i psykisk hälsa. [31]

Finansdepartementet

- Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. [13]
- En reformerad budgetlag. [18]
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning. [20]

Utbildningsdepartementet

- Skolgång för alla barn. [5]
- Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. [10]

- Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv. [19]

- Vändpunkt Sverige – ett ökat intresse för matematik, naturvetenskap, teknik och IKT. [28]

- Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan. [33]

Jordbruksdepartementet

- Den framtida organisationen för vissa fiskefrågor. [9]

- Bättre marknad för tjänstehundar. [21]

Miljödepartementet

- Metria – förutsättningar för att ombilda division Metria vid Lantmäteriet till ett statligt ägt aktiebolag. [3]

- Kunskapslägesrapport på kärnavfallsområdet 2010 – utmaningar för slutförvarsprogrammet. [6]

- En myndighet för havs- och vattenmiljö. [8]

- Prissatt vatten? [17]

Näringsdepartementet

- Tredje sjösäkerhetspaketet. Klassdirektivet, Klassförordningen, Olycksutredningsdirektivet, IMO:s olycksutredningskod. [23]

- Gemensamt ansvar och gränsöverstigande samarbete inom transportforskningen. [27]

- Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Fortsatt europeisk harmonisering. [30]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

- Aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter – ett systematiskt målriktat arbete på tre samhällsområden. [7]

- Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv. [16]

Kulturdepartementet

Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. [11]

I samspel med musiklivet – en ny nationell plattform för musiken. [12]

På väg mot en ny roll – överväganden och förslag om Riksställningar. [34]

Arbetsmarknadsdepartementet

Flyttningsbidrag och unionsrätten. [26]